

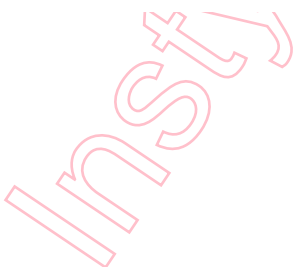
INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

dr Andrzej Ważny

**Stosowanie instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary
w wypadkach wyroków wydanych w trybie tzw. skazania bez
rozprawy**

Warszawa 2011

Spis treści

Wstęp	1
I. Opis badania	7
1. Cel badania	7
2. Metoda i dobór próby	7
II. Wyniki badania aktowego	9
III. Dane liczbowe z sądów biorących udział w badaniu	24
IV. Wybrane przykłady spraw	28
Podsumowanie	38
Załącznik nr 1	46

Wstęp

Instytucja skazania bez rozprawy została wprowadzona do procesu karnego w 1997 r. w wyniku uchwalenia obecnego kodeksu postępowania karnego. Wniosek o skazanie bez rozprawy jest jedną – obok dobrowolnego poddania się karze (art. 387 kpk) – z konsensualnych form zakończenia postępowania przygotowawczego.

Przepisy dotyczące skazania oskarżonego bez przeprowadzania rozprawy – na posiedzeniu (art. 335 i 343 kpk), w wyniku uzgodnionego z nim wymiaru kary, funkcjonują w ramach tzw. postępowań skróconych¹ (np. art. 388 kpk) i wraz z instytucją z art. 387 kpk (dobrowolne poddanie się wyrokowi skazującemu) stanowią element konsensualnego rozstrzygnięcia o przedmiocie procesu karnego (na wzór zakorzenionego w prawie kontynentalnym hiszpańskiego *conformidad* czy włoskiego *patteggiamento*, w pewnym sensie jako wyraz anglosaskiego *plea bargaining* – targowania się o przyznanie do winy).

Rozwiązania ustawowe w tym zakresie obowiązują z niewielkimi modyfikacjami od 1 września 1998 r.

W literaturze nie są zgłaszane szczególne zastrzeżenia do zakresu instytucji, może z wyjątkiem marginalnie podnoszonych wątpliwości natury konstytucyjnej co do wyrokowania poza rozprawą główną.²

Na podstawie dostępnych danych okazuje się, że – zgodnie z założeniem ustawodawcy – znajdują szerokie zastosowanie i wyroki wydawane w tym trybie stanowią nawet ponad połowę wszystkich zakończonych spraw o przestępstwa (rejestrowanych w repertorium sądowym pod sygn. „K”), stanowiąc niewątpliwie remedium na przewlekłość postępowania.³ Jak słusznie podkreśla się w literaturze,

¹ Zob. np. T. Grzegorzczak, J. Tylman, Polskie postępowanie karne, Warszawa 2003, s. 715.

² Np. A. Kiełtyka, Zasada równości wobec prawa w procesie karnym, *Ius et Administratio*, URz 2004, z. 1, s. 15; R. Kmiecik, O wyrokowaniu bez rozprawy i innych instytucjach karnoprosesowych, *Prokurator* 2000, nr 3, s. 10 i n.

³ Por. np. G. Artymiak, Sprawność procesu karnego z perspektywy form i trybów postępowania w kontekście porozumień procesowych – uwagi *de lege lata* i *de lege ferenda*, [w] Ocena funkcjonowania porozumień procesowych w praktyce wymiaru sprawiedliwości, pod red. C. Kuleszy, Warszawa 2009, s. 341 i n.; A. Światłowski, Instrumenty konsensualne w procesie karnym jako mechanizmy selekcyjne, [w] Ocena funkcjonowania..., op. cit., s. 34 i n.; A. Ważny, Co dalej z

wniosek o skazanie bez rozprawy eliminuje z procesu ewentualne nielegalne układanie się sprawców przestępstwa z organami ścigania.⁴ Przepis art. 335 kpk poddany został niewielkim, aczkolwiek pragmatycznym zmianom wskutek nowelizacji z dnia 10 stycznia 2003 r.⁵, która weszła w życie 1 lipca 2003 r. Wówczas to m.in. podniesiono granicę zagrożenia karą do nieprzekraczającej 10 lat pozbawienia wolności (z pierwotnej wynoszącej 5 lat), jako warunku skorzystania z takiej formy skazania.⁶

Przepisy art. 335 i 343 kpk doczekały się dosyć jednolitego orzecznictwa, zaś liczne badania aktowe (przeprowadzone także w ramach działalności IWS)⁷ wskazują, że w praktyce instytucja skazania bez rozprawy nie budzi już większych wątpliwości.

Należy przypomnieć, że instytucja skazania bez rozprawy w obecnym kształcie, na którą składa się treść przepisów art. 335 i 343 kpk, odznacza się materialnoprocesowym charakterem.⁸

Wniosek o wydanie wyroku skazującego bez rozprawy musi spełniać wszystkie wymienione w art. 335 kpk warunki, w tym ten mówiący o niebudzących wątpliwości okolicznościach popełnienia przestępstwa. Sąd, dokonując kontroli zasadności takiego wniosku, ma obowiązek również zbadać, w aspekcie wymienionych wyżej okoliczności, czy oskarżony może w ogóle odpowiadać karnie za zarzucany mu czyn, nawet wówczas gdy przyznaje się do popełnienia tego

porozumieniami procesowymi – przyczynek do dyskusji [w] Ocena funkcjonowania..., op. cit., s. 354 i n.

⁴ Wyrok SN z dnia 8 lutego 2005 r., II KK 354/04, cyt. za K.T. Boratyńska [w] K.T. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2009, s. 743.

⁵ Dz. U. Nr 17, poz. 155.

⁶ Por. wyrok SN z dnia 10 maja 2007 r., IV KK 105/07, LEX nr 282825.

⁷ M. Jankowski, Przepisy art. 335 i 387 nowego Kodeksu postępowania karnego (wniosek o skazanie bez rozprawy i dobrowolne poddanie się karze) w praktyce sądowej i prokuratorskiej, raport IWS 2000; M. Jankowski, A. Ważny, Instytucja dobrowolnego poddania się karze (art. 387 k.p.k.) i skazania bez rozprawy (art. 335 k.p.k.) w świetle praktyki. Rezultaty badań ogólnopolskich, Prawo w działaniu 3, Warszawa 2008.

⁸ Zob. szerzej: S. Steinborn, Porozumienia w polskim procesie karnym, Zakamycze 2005, s. 80 i n.; E. Kruk, Wyrok skazujący sądu pierwszej instancji w trybie art. 335 kpk, Zakamycze 2005; por. także wyrok SN z dnia 8 lutego 2007 r., III KK 478/06, OS Prok. i Pr. 2007, nr 6, poz. 18.

czynu.⁹ Ugruntowane jest w judykaturze przekonanie polegające na przyjęciu, że wprawdzie formalnie przepis art. 335 § 1 kpk nie wymaga przyznania się podejrzanego do popełnienia zarzucanego mu czynu, a jedynie, aby okoliczności jego popełnienia nie budziły wątpliwości, lecz w sytuacji, gdy podejrzany w swoich wyjaśnieniach nie ogranicza się do samego nie przyznania się do popełnienia przestępstwa, lecz podaje także określone okoliczności, które miałyby go – choćby w jego ocenie – ekskulpować, zasada prawdy wymaga, aby ustalić rzeczywisty przebieg zdarzenia, kwalifikowany przez oskarżyciela jako przestępstwo. Nie można samej zgody oskarżonego na skazanie bez rozprawy w określony sposób traktować jako swoistego ekwiwalentu przyznania się przez niego do popełnienia czynu lub jako zmiany poprzednich, kwestionujących sprawstwo i winę, wyjaśnień.¹⁰

Kwestia przyznania się do winy jednak jest kontrowersyjna w doktrynie.¹¹ Należy pamiętać, iż użyty w art. 335 § 1 kpk zwrot „okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości” oznacza, że nie zachodzi uzasadniona wątpliwość m.in. co do poczytalności oskarżonego, a więc co do zdolności ponoszenia przez niego winy i w konsekwencji odpowiedzialności karnej.¹²

Orzekając w trybie skazania bez rozprawy, sąd jest związany treścią uzgodnionego z oskarżonym wniosku prokuratora, postulującego wydanie określonej treści orzeczenia, zwłaszcza co do wymiaru kary lub środka karnego, jeżeli zaś widzi potrzebę innego wyrokowania, powinien, w myśl art. 343 § 7 kpk, rozpoznać sprawę na zasadach ogólnych, na rozprawie; wzgląd na sprawność postępowania i zasadę

⁹ Por. wyrok SN z dnia 3 stycznia 2008 r., WK 19/07, OSNwSK 2008, nr 1, poz. 1.

¹⁰ Por. wyrok SN z dnia 30 czerwca 2009 r., V KK 101/09, LEX nr 512088.

¹¹ Zob. szerzej, np. K.T. Boratyńska [w] K.T. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, Kodeks..., op. cit., s. 744-745; A. Ważny Porozumienia procesowe po nowelizacji kodeksu postępowania karnego [w] Problemy znowelizowanej procedury karnej. Materiały z konferencji naukowej w Rzeszów-Czarna, 17 – 18 października 2003 r., pod red. Z. Sobolewskiego, G. Artymiak i Cz. P. Kłaka, Zakamycze 2004, s. 249 i n. Poruszaną kwestię normują przepisy Oddziału 4: Konsensualne zakończenie postępowania przygotowawczego Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. Mianowicie § 243 stanowi, iż skrócone postępowanie przygotowawcze, o którym mowa w [art. 335 § 2](#) kpk, przeprowadza się wtedy, gdy podejrzany nie zaprzecza popełnienia zarzucanego mu czynu, a jego wyjaśnienia, jak i okoliczności popełnienia przestępstwa, nie budzą wątpliwości, zaś z treści § 242 wynika, że jeżeli po dokonaniu uzgodnień, o których mowa w [art. 335 § 1](#) kpk, nastąpi zmiana lub uzupełnienie zarzutów podejrzanemu, należy dokonać ponownych uzgodnień w tym zakresie.

¹² Zob. wyrok SN z dnia 5 listopada 2010 r., III KK 326/10, LEX nr 736527.

ekonomii procesowej pozwala też uznać za dopuszczalne wydanie na posiedzeniu, bez przeprowadzenia rozprawy, orzeczenia odbiegającego od wniosku prokuratora, może to nastąpić jedynie po uzgodnieniu zmiany przez prokuratora i oskarżonego, co nie będzie możliwe bez ich stawiennictwa na posiedzenie.¹³ Sąd orzekając w tym trybie jest związany wnioskiem umieszczonym przez prokuratora w akcie oskarżenia w tym sensie, że potrzeba dokonania jakichkolwiek w nim zmian, niezależnie od tego, czy na korzyść czy na niekorzyść oskarżonego, wymaga dokonania modyfikacji wniosku z udziałem stron bądź skierowania sprawy do rozpoznania na zasadach ogólnych.¹⁴ Wniosek taki określa treść porozumienia w istniejącym układzie procesowym (dotyczy wszystkich elementów, tj. kar i środków karnych za określone przestępstwa i kar łącznych), a zatem wada chociażby jednego elementu tego porozumienia winna skutkować powtórnym procedowaniem w tym przedmiocie.¹⁵ Związanie sądu wnioskiem prokuratora o wydanie wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kary lub środków karnych nie jest bezwzględne jedynie o tyle, że sąd dostrzegając potrzebę zmiany bądź uzupełnienia tego wniosku może wystąpić do stron ze stosowną inicjatywą, uprzedzając je, w jakim kształcie wniosek ten może zaaprobować. Wyłącznie więc wyrażona przez strony zgoda na dokonanie stosownej modyfikacji, uprawnia sąd do uwzględnienia, na posiedzeniu wyznaczonym w trybie art. 343 § 5 kpk, wniosku w tak zmodyfikowanym kształcie.¹⁶ Wszak wadliwy wniosek prokuratora o rozstrzygnięcie sprawy w trybie art. 335 § 1 kpk nie powinien być uwzględniony przez sąd, który na podstawie art. 343 § 7 kpk w takiej sytuacji winien skierować sprawę na rozprawę, celem rozpoznania jej na zasadach ogólnych.¹⁷

Związanie sądu wnioskiem prokuratora co do wymiaru kary zasadniczej i środków karnych oznacza również i to, że orzeczenie wydane niezgodnie z tym wnioskiem stanowi obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść

¹³ Wyrok SN z dnia 3 grudnia 2007 r., V KK 276/07, LEX nr 354291.

¹⁴ Wyrok SN z dnia 8 września 2009 r., IV KK 287/09, LEX nr 519609.

¹⁵ Por. wyrok SN z dnia 18 maja 2009 r., IV KK 462/08, LEX nr 512116.

¹⁶ Por. wyrok SN z dnia 6 listopada 2008 r., IV KK 140/08, LEX nr 471037.

¹⁷ Wyrok SN z dnia 28 października 2008 r., V KK 288/08, OSNwSK 2008, nr 1, poz. 2146.

orzeczenia.¹⁸ Bowiern istota postępowania zmierzającego do wydania wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy tkwi w tym, że o ile orzekający sąd zachowuje swobodę w zakresie kontroli warunków i oceny zasadności złożonego w tym przedmiocie wniosku (którego może nie uwzględnić, kierując sprawę do rozpoznania na rozprawie - art. 343 § 7 kpk), o tyle nie ma swobody w doborze kar i środków karnych, jeśli już ten wniosek – określający wszak żądanie co do wymiaru kary, uzgodnionej wcześniej przez prokuratora z oskarżonym – zaaprobuje i rozpozna sprawę na zasadach wskazanych w art. 343 § 1-6 w zw. z art. 335 § 1 kpk.¹⁹ Przepis art. 335 § 1 kpk, nie pozwala na formułowanie wniosków co do kar, w tym kary łącznej, powyżej granic wynikających z prawa materialnego.²⁰

Nie powinno przy tym budzić wątpliwości, że uzgodnienie pomiędzy prokuratorem a oskarżonym może dotyczyć jedynie kar i środków karnych, nie zaś kosztów i opłat. W konsekwencji, nawet wówczas, gdy porozumienie obejmuje te kwestie, sąd nie narusza prawa procesowego, orzekając co do nich odmiennie.²¹

Jeżeli natomiast po uzgodnieniu między prokuratorem a oskarżonym kary lub środka karnego dochodzi, przed zamknięciem postępowania przygotowawczego, do zmiany lub postawienia oskarżonemu kolejnego zarzutu, to ponowne uzgodnienie w tym przedmiocie staje się niezbędnym warunkiem umieszczenia w akcie oskarżenia wniosku o wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzania rozprawy.²² Rzecz jasna, w stadium poprzedzającym złożenie wniosku, przedmiotem negocjacji i uzgodnień z oskarżonym były nie tylko jednostkowe kary i środki karne za poszczególne czyny, ale również wymiar łącznej kary za zbiegające się przestępstwa.²³ Należy w końcu zaznaczyć, że warunki formalne aktu oskarżenia, także te określone w art. 335 § 1 kpk, są przedmiotem kontroli dokonywanej w trybie art. 337 § 1 kpk, a więc wskazanie uzgodnionych z oskarżonym kar lub środków karnych i ich wymiaru. Jeżeli akta sprawy wskazują na braki postępowania

¹⁸ Np. wyrok SN z dnia 6 maja 2008 r., WK 9/08, OSNwSK 2008, nr 1, poz. 1018 .

¹⁹ Zob. wyrok SN z dnia 22 sierpnia 2007 r., III KK 171/07, LEX nr 310215.

²⁰ Np. wyrok SN z dnia 19 maja 2009 r., V KK 110/09, LEX nr 503245.

²¹ Wyrok SN z dnia 7 lutego 2007 r., V KK 421/06, OSNwSK 2007, nr 1, poz. 397.

²² Wyrok SN z dnia 22 marca 2007 r., V KK 186/06, OSNKW 2007, nr 6, poz. 51.

²³ Wyrok SN z dnia 22 sierpnia 2007 r., III KK 171/07, OS Prok. i Pr. 2008, nr 1, poz. 19.

przygotowawczego związane bezpośrednio z wnioskiem określonym w art. 335 § 1 kpk, to sąd przekazuje sprawę prokuratorowi w trybie art. 345 § 1 kpk, chyba że wykonanie niezbędnych czynności przez sąd nie powodowałoby znacznych trudności.²⁴

²⁴ Postanowienie SN z dnia 20 kwietnia 2005 r., I KZP 10/05, OSNKW 2005, nr 4, poz. 42.

I. Opis badania

1. Cel badania

Badanie miało na celu m.in. dokonanie analizy akt i wyroków wydanych w trybie art. 335 § 1 kpk, biorąc pod uwagę niektóre kwestie formalne związane z procesem zawierania porozumienia, kierowania wniosku o skazanie bez przeprowadzenia rozprawy i orzekania. Badanie aktowe skupiało się na orzeczeniach zapadłych w wypadkach wymierzenia kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, w zakresie stosowania tej instytucji probacyjnej w stosunku do osób o negatywnej prognozie kryminologicznej, a zwłaszcza uprzednio karanych za przestępstwo umyślne lub przestępstwo podobne (z uwagi na wymóg tzw. pozytywnej prognozy kryminologicznej). Celem badania było w szczególności określenie:

- częstotliwości tego zjawiska,
- ustalenie czynów, w wypadku których najczęściej dochodzi do warunkowego zawieszenia wykonania kary wymierzonej w tym trybie, pomimo negatywnej prognozy kryminologicznej (zwłaszcza wynikającej z uprzedniej karalności).

2. Metoda i dobór próby

Przeprowadzono analizę stosowania przepisów art. 335 (i art. 343) kpk w powyższym zakresie, poprzez badanie losowo dobranych akt sądowych, w sprawach rozpoznawanych przed sądami rejonowymi, które uzyskały prawomocność w 2006 roku. Wybór roku 2006 został podyktowany tym, aby sprawy były stosunkowo nowe, a jednocześnie takie, w których upłynął już okres próby. Podczas opracowywania tych zagadnień niewątpliwie istotne okazały się dane z Krajowego Rejestru Karnego, osobopoznawcze i wyniki wywiadów kuratorskich ((zgromadzone w aktach głównych i po uprawomocnieniu się wyroku). Przy okazji

dokonano analizy kwestii sprawności postępowania, od wpłynięcia aktu oskarżenia do sądu do wydania wyroku. Spodziewano się także uzyskać odpowiedź na pytanie o kolejne poszerzenie zakresu przedmiotowego (które pierwotnie dokonało się nowelą z 10 stycznia 2003 r.) i przyszłych rozwiązań legislacyjnych.

Próbę starano się dobrać w taki sposób, aby dokonać analizy stosowania instytucji skazania bez przeprowadzenia rozprawy w odniesieniu do spraw, w których wymierzona została kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, poprzez zbadanie, w miarę możliwości, akt sądowych z dobranej w sposób losowy reprezentatywnej grupy stosunkowo dużej liczby sądów rejonowych.

W związku z tym zwrócono się do prezesów wybranych w drodze losowania sądów rejonowych (załącznik nr 1) z prośbą o przesłanie do badania rozpoznanych w sądach rejonowych akt 6 spraw uprawomocnionych w 2006 roku, w których w wyroku w trybie art. 335 § 1 kpk orzeczono karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Liczba wylosowanych 32 sądów rejonowych stanowi 10 % wszystkich sądów rejonowych w kraju.

II. Wyniki badania aktowego

W niniejszym badaniu zapoznano się z aktami stu dziewięćdziesięciu dwóch spraw dotyczących dwustu piętnastu oskarżonych, z obszaru właściwości co dziesiątego sądu rejonowego.

W badanych sprawach – w rozbiciu według płci – na ogółem 215 oskarżonych, wszystkich mężczyzn, wobec których rozstrzygano w przedmiocie zastosowania skazania bez rozprawy wystąpiło 195, a kobiet – 20. Wyraźna jest zatem nieznaczna liczba kobiet – stanowiły one bowiem jedynie niecałe 10 % oskarżonych (a następnie skazanych) w tak określonej populacji.

Co do wieku osób, można zauważyć, że w chwili popełnienia przestępstwa wystąpiło zdecydowanie więcej sprawców młodych oraz w średnim wieku. I tak w przedziale wiekowym 22-40 lat odnotowano 130 oskarżonych, a w wieku 17-21 lat wystąpiło ich 28. W sumie więc odsetek oskarżonych w wieku 17-40 lat wyniósł niemal 75 %, z czego sprawcy najmłodszy stanowili ok. 15 % wszystkich. Natomiast liczba sprawców powyżej 41 roku życia wyniosła 57 (w tym 5 osób powyżej 60 lat). Taki rozkład wskazuje, że co czwarty to sprawca starszy w tak przyjętych przedziałach wiekowych.

Jeśli chodzi natomiast o stan cywilny, to 143 oskarżonych było stanu wolnego (ok. 65 %), natomiast w związku małżeńskim pozostawało 73 (mniej więcej co trzeci). Współczynnik „dzietności” wychylił się w stronę oskarżonych nieposiadających dzieci (57 %), natomiast w grupie osób posiadających dzieci (92 osoby) po połowie rozłożyła się liczba tych mających jedno dziecko i tych z więcej niż tylko jednym potomkiem.

Przekrój poziomu wykształcenia wśród oskarżonych, wobec których zastosowano instytucję skazania bez rozprawy, przedstawia się następująco: aż 80 % (171 osób) miało wykształcenie podstawowe albo zasadnicze zawodowe, a tylko co piąty legitymował się wykształceniem niepełnym średnim lub średnim (42 osoby); dwie osoby posiadały wykształcenie wyższe (1 %). Wśród oskarżonych z najniższym wykształceniem (93 osoby), ponad połowę stanowili ci o wykształceniu podstawowym, a ich odsetek w odniesieniu do wszystkich osób wyniósł 44 %.

Powyższy przekrój wykształcenia niejako zdeterminował sposób zarobkowania wśród oskarżonych przy zastosowaniu przepisu art. 335 kpk. Mianowicie proporcje stosunku do zatrudnienia wyglądają w sposób następujący. Największa liczba oskarżonych (96) pracowała dorywczo (ponad 45 %), w kolejności 43 zatrudnionych było jako pracownicy fizyczni (co piąty), 26 – ani nie pracowało ani nie uczyło się (12 %), 14 – kontynuowało naukę (ok. 6 %), także 14 – pobierało rentę lub emeryturę, 11 – pracowało umysłowo (5 %), mniej więcej tylu też prowadziło działalność gospodarczą (z czego 3 % stanowili rolnicy); co do jednej osoby nie ustalono źródła utrzymania.

W związku ze strukturą zatrudnienia, oczywista i wyraźna jawi się kwestia wysokości osiąganego deklarowanego dochodu: aż 70 % oskarżonych (153 osoby) zarabiała poniżej ówczesnego miesięcznego wynagrodzenia, a tylko w stosunku do co dziesiątego (22 osoby) dochód ten był wyższy, lecz nie przekroczył kwoty 2 tys. zł. Taki przekrój oznacza także, że co niemal co piąty oskarżony nie deklarował żadnego dochodu, co stanowi konsekwencję tego, że 40 z nich ani nie pracowało (ani nie uczyło się) albo kontynuowało naukę. Tym samym pozostawali oni na utrzymaniu różnych innych osób (najczęściej rodziców).

Jeśli chodzi o uprzednią karalność, sytuacja przedstawiała się następująco. Zdecydowaną większość stanowiły osoby niekarane, których wystąpiło 137, czyli odnosząc tę liczbę do wszystkich oskarżonych należy zauważyć, że dwie trzecie ubiegających się o zastosowanie względem nich tej instytucji konsensualnej to niekarani dotychczas sprawcy. Niejako na przeciwwadze stanęli ci, którzy co najmniej dwukrotnie spotkali się już z Temidą i zostali skazani. Takich oskarżonych wystąpiło 31; stanowili niecałe 15 % ogółu, w tym wielokrotnie karanych odnotowano mniej więcej w co drugim przypadku (także co drugi był dotychczas dwukrotnie karany). W tej grupie oskarżonych najczęściej popełniane były przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, mieniu i z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Stosunkowo licznie zaistniały występki znęcania i niealimentacji. W co piątym przypadku ujawniono sprawców karanych jednokrotnie. Wśród takich osób dominowały czyny z rozdziału przeciwko mieniu (kradzieże, włamania i oszustwa), przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (wypadki drogowe, prowadzenie w stanie nietrzeźwości) oraz posiadanie środków odurzających z ustawy o przeciwdziałaniu

narkomanii. Dwóch oskarżonych popełniło zarzucane im przestępstwa przeciwko mieniu w warunkach recydywy podstawowej (1 %). Ta zwykła powrotność do przestępstwa dotyczyła występków z art. 278 § 1 kk (kradzież telefonów komórkowych i sprzętu rtv na ogólną kwotę 4 tys. zł oraz zabór w celu przywłaszczenia drewnianej latryny o wartości 600 zł) z tym, że w przypadku kradzieży latryny sprawca był już uprzednio karany także w warunkach art. 64 § 1 kk za czyny z art. 208 d. kk na bezwzględne kary pozbawienia wolności.

W czasie zawierania konsensu na etapie postępowania przygotowawczego, a następnie podczas posiedzenia sądu rozstrzygającego wnioski o zastosowanie instytucji skazania bez przeprowadzenia rozprawy, niemal wszyscy oskarżeni odpowiadali z wolnej stopy. Oskarżeni pozbawieni wolności (w liczbie czterech) i przebywający w tym czasie w areszcie śledczym lub zakładzie karnym stanowili około 2 %. Odpowiadali oni za popełnienie przestępstwa: z art. 279 § 1 kk (odbywał karę objętą wyrokiem łącznym), z art. 209 § 1 kk (osadzony w areszcie wskutek realizacji listu gończego), z art. 207 § 1 kk (tymczasowo aresztowany do sprawy) i z art. 190 § 1 kk (zastosowano tymczasowe aresztowanie w sprawie).

Rodzaje i rozkład czynów zarzucanych w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów, a następnie przypisanych w wyroku, a tym samym przestępstwa występujące częściej (co najmniej siedmiokrotnie) przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 1. Rozkład najczęściej występujących przestępstw zarzucanych osobom, wobec których złożono wnioski w oparciu o przepis art. 335 § 1 kpk.

Artykuł Kodeksu karnego (albo inna ustawa karna)	Liczba oskarżonych	Procent ogółu oskarżonych
art. 178a § 2	25	11,6
art. 178a § 1	22	10,2
art. 278 § 1	21	9,8
art. 286 § 1	19	8,8
art. 207 § 1	16	7,5
art. 279 § 1	11	5,1
art. 297	9	4,2
art. 177 § 1 i § 2	8	3,7
art. 209 § 1	7	3,3
inne artykuły k.k.	64	29,8

ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii	13	6,0
RAZEM	215	100,0

Przeprowadzona analiza przekroju czynów zabronionych wskazuje, że najlichniesza kategoria przestępstw, objętych zakresem instytucji z art. 335 kpk, dotyczy przestępstw przeciwko mieniu²⁵ (mniej więcej co trzecie). W kolejności wystąpiły występki przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (trochę poniżej jednej trzeciej), zwłaszcza prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości (niemal co piąty skazany), z czego w tej grupie prawie połowę stanowią prowadzący pojazd inny, niż mechaniczny (w badanych sprawach – rowerzyści). Kolejną, pod względem liczebności, grupę przestępstw stanowią występki przeciwko rodzinie i opiece (znęcanie i niealimentacja²⁶), których udział można określić na mniej więcej co dziesiąty czyn. Pozostałe kategorie przestępstw obejmują łącznie około 35 % spraw (z czego niemal co piąty występki, to czyn z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, zwłaszcza art. 62 ust. 1²⁷). Wśród pozostałych czynów zabronionych najlichniej wystąpiły występki stypizowane w przepisach: art. 190 § 1 kk, art. 157 § 1 kk i art. 158 § 1 kk, art. 233 § 1 kk, art. 270 § 1 i art. 271 § 1 kk, art. 263 § 2 kk, art. 288 § 1 kk i art. 284 § 2 kk, art. 229 § 1 i § 3, art. 155 kk.

²⁵ Co prawda w badaniu nie ujawniono żadnego podobnego przypadku, ale należy podkreślić, że przy oskarżeniu o czyny z art. 280 § 1 kk, zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 12, niedopuszczalnym jest, w świetle regulacji zawartej w art. 335 § 1 kpk skierowanie wraz z aktem oskarżenia wniosku o skazanie bez przeprowadzania rozprawy, albowiem wniosek taki może zostać skierowany jedynie wtedy, gdy rozpatrywany jest „występek zagrożony karą nieprzekraczającą 10 lat pozbawienia wolności”; wyrok SN z dnia 10 maja 2007 r., IV KK 105/07. LEX nr 282825.

²⁶ W tym miejscu przypomnieć wypada, iż nie można przyjąć, że okoliczności popełnienia przestępstwa z art. 209 § 1 kk nie budzą wątpliwości – tak jak wymaga tego dyspozycja art. 335 § 1 kpk – w sytuacji, gdy w toku postępowania przygotowawczego nie ustalono, czy w wyniku niealimentacji pokrzywdzony został narażony na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, jak też czy oskarżony dysponował możliwościami finansowymi, które pozwalałyby mu nałożenie alimentów; zob. wyrok SN z dnia 4 września 2008 r., II KK 221/08, LEX nr 449029.

²⁷ Z uwagi na zdarzające się w praktyce sytuacje, zasadne wydaje się wskazanie, iż ustalenie, że oskarżony jest uzależniony od amfetaminy, powoduje uzasadnioną wątpliwość co do jego poczytalności, a skoro tak, to nie można zasadnie twierdzić, iż okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości; por. cyt. we Wstępie wyrok SN, WK 19/07.

Niezmiennie pozostają wyniki badania w kwestii ewentualnego „targowania się” o kwalifikację prawną.²⁸ Z treści przepisu art. 335 § 1 kpk wynika bowiem, że zastosowanie tego rozwiązania prawnego wchodzi w rachubę jedynie w sytuacji, gdy oskarżonemu zarzucono „występek zagrożony karą nieprzekraczającą 10 lat pozbawienia wolności”. Analiza rodzajów czynów zarzucanych oskarżonym prowadzi do wniosku, że warunek ten w każdym przypadku był zachowany. Nie dochodziło do „naciągania” kwalifikacji prawnej, a postawione podejrzanym zarzuty odzwierciedlały stan faktyczny wynikający z poszczególnych spraw. Praktyka pozostaje w tej kwestii w zgodności ze stanowiskiem panującym w polskim piśmiennictwie, że przedmiotem porozumienia nie może być podstawa prawnokarnej kwalifikacji ani liczba stawianych oskarżonemu zarzutów, zgodnie z obowiązującą zasadą legalizmu²⁹.

Przeprowadzone badanie pewnie wskazało, że w czasie orzekania sąd zawsze i w każdym przypadku dysponował aktualnymi danymi o karalności oskarżonego. Oprócz informacji z Krajowego Rejestru Karnego, sąd dysponował także danymi osobopoznawczymi zebranymi w trybie art. 213 § 1 kpk. Natomiast w około połowie przypadków, w których podejrzany był już uprzednio prawomocnie skazany, w aktach sprawy zabrakło odpisów wyroków lub danych dotyczących odbycia kary. W ten sposób nie był realizowany wymóg wynikający z treści przepisu art. 213 § 2 kpk – nie miało to jednak wpływu dla trafnego ustalenia powrotności do przestępstwa określonej w art. 64 kk. W badanych sprawach ujawniono bowiem tylko dwa przypadki recydywy zwykłej w związku z przestępstwami przeciwko mieniu (udokumentowanej odpisami wyroków i danymi o odbyciu kary).

W każdym wypadku wniosek o skazanie sporządzony i skierowany do sądu przez prokuratora odpowiadał warunkom określonym w art. 335 kpk. Kierując taki wniosek prokurator – stosownie do potrzeb – wskazywał określoną karę, proponowany okres próby i obowiązki oraz zawierał stanowisko co do dozoru. Pomimo jednoznacznego brzmienia treści art. 335 § 1 kpk *in principio*, mniej więcej w połowie przypadków

²⁸ Identyczny wniosek wysnuto w raporcie z ogólnopolskiego badania konsensualizmów w 2005 r. w ramach działalności IWS, zob. A. Ważny [w] M. Jankowski, A. Ważny, Instytucja..., op. cit., s. 123-124.

²⁹ Zob. np. A. Marek, Konsensualny model rozstrzygania spraw w procesie karnym [w] Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci prof. Stanisława Waltosia, Warszawa 2000, s. 66 i n.

wniosek o skazanie bez rozprawy był jednak sporządzony w formie odrębnego pisma, a nie „umieszczony w akcie oskarżenia”.³⁰

W związku z tym, że ustawa mówi o „uzgodnieniu” z oskarżonym rodzaju i wysokości kary lub rodzaju i rozmiaru środka karnego, zasadnie należy przyjąć, że obie strony postępowania (podejrzany i prokurator/Policja) mają prawo złożenia ofert i ich negocjacji, zaś takie rozwiązanie bardziej zbliża do istoty zawierania porozumienia. Aktualny tym samym pozostaje pogląd, że zgodę (którą może cofnąć) powinien podejrzany wyrazić tylko osobiście, w sposób nie budzący wątpliwości i należycie udokumentowany.³¹

Proces dochodzenia do zawarcia konsensu między podejrzanym a organem ścigania dokumentowany był w ten sposób, że stanowisko podejrzanego odnotowane zostało w 60 % przypadków w notatce urzędowej (albo stypizowanym oświadczeniu), zaś w pozostałym zakresie (40 %) stanowisko podejrzanego odzwierciedlał zapis w protokole przesłuchania go w takim charakterze.³²

W każdym badanym przypadku wyrok był zgodny ze złożonym wnioskiem. Jedynie w ok. 5 % sytuacji doszło do modyfikacji porozumienia podczas posiedzenia sądu. Modyfikacje w tych 11 sprawach dotyczyły kwestii orzeczenia środka karnego w postaci naprawienia szkody, bądź jego wysokości oraz orzeczenia lub zwiększenia długotrwałości już uzgodnionego środka w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych, a w jednej ze spraw – podwyższenia wymiaru grzywny. W tych wypadkach zaobserwowano wzmożoną aktywność pokrzywdzonego (jako strony postępowania) warunkującego ostateczny kształt wyroku wskutek inicjowania modyfikacji pierwotnego wniosku.

³⁰ Do dnia 1 lipca 2003 r., tj. do wejścia w życie nowelizacji z 10 stycznia 2003 r., dołączano go jako osobne pismo procesowe do aktu oskarżenia.

³¹ Zob. W. Grzeszczyk, Główne kierunki zmian k.p.k.(część II), Prok. i Pr. 2003, nr 6 s. 13; R.A. Stefański, Skazanie bez rozprawy w znnowelizowanym kodeksie postępowania karnego, Prok. i Pr. 2003, nr 6, s.21 i n.

³² Nieco odmienne wnioski w tej kwestii wynikają z przeprowadzonego w IWS w 2005 r. ogólnopolskiego badania, por. A. Ważny [w] M. Jankowski, A. Ważny, Instytucja..., op. cit., s. 125. Natomiast przepis § 241 Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek prokuratury stanowi, że zgodę na warunki skazania podejrzany wyraża w protokole przesłuchania podejrzanego lub w protokole końcowego zaznajomienia go z materiałami postępowania albo w odrębnym dokumencie.

W jednym przypadku do badania przedstawiono akta zawierające wyrok skazujący na karę bezwzględną 10 miesięcy pozbawienia wolności za czyn z art. 207 § 1 kk (znęcanie nad matką przez ponad cztery lata; w związku z zarzutem zastosowano tymczasowe aresztowanie), ale i tak w postępowaniu wykonawczym wykonanie orzeczonej kary zostało warunkowo zawieszona na okres próby wynoszący 3 lata.

We wszystkich pozostałych przypadkach wymierzono kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania. Sądy wymierzyły kary pozbawienia wolności w rozpiętości od 2 miesięcy do 2 lat.³³ Krótkoterminowe kary pozbawienia wolności, w wymiarze od 2 do 6 miesięcy, zostały orzeczone w stosunku do co trzeciego badanego. W tej grupie najczęściej zapadała kara 6 miesięcy pozbawienia wolności – co do 60 % oskarżonych. Stosunkowo często, bo w stosunku do co czwartego oskarżonego, orzekano karę 1 roku pozbawienia wolności. Mniej więcej co piątemu oskarżonemu wymierzono karę z przedziału od 7 do 10 miesięcy. W tej grupie najchętniej stosowana była kara 8 miesięcy pozbawienia wolności – niemal połowa przypadków. Także co piątemu oskarżonemu wymierzono karę powyżej 1 roku pozbawienia wolności, zaś w tej grupie dominowała kara 1 roku i 6 miesięcy orzekana w co trzeciej sprawie.

Okres warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności mieścił się w przedziale ustawowym od 2 do 5 lat. Najczęściej warunkowe zawieszenie ustalane było na okres próby wynoszący 3 lata – w stosunku do niemal połowy oskarżonych. Natomiast co trzeciemu oskarżonemu okres próby wyznaczono na 2 lata. Pozostałe przypadki dotyczyły najdłuższego okresu próby przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary wyznaczonego na 4 albo 5 lat – w stosunku do co piątego oskarżonego, z nieznaczną przewagą dla okresu czteroletniego.

³³ Warto tu odesłać do wyników ogólnopolskiego badania przeprowadzonego w IWS w 2005 r. Wówczas stwierdzono, że w podobnej liczebnie grupie 234 oskarżonych wysokość wymierzonej kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania przedstawiała się następująco: do 6 miesięcy pozbawienia wolności - 26 osób (ponad 11%); od 6 do 12 miesięcy - 64 osoby (niemal 30%); powyżej 1 roku - 55 osób (ponad jedna piąta) z czego 32 osobom wymierzono karę 1 roku, 14 osobom - karę 1 roku i 6 miesięcy, a 7 osobom karę 2 lat pozbawienia wolności. Por. A. Ważny [w] M. Jankowski, A. Ważny, Instytucja..., op. cit., s. 129.

Stosując warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności sąd w stosunku do co czwartego oskarżonego (52 osoby) orzekł dozór kuratora, w tym: co do 25 oskarżonych na podstawie art. 73 § 1 kk, a co do 27 – na podstawie art. 73 § 2 kk. Tu dozory fakultatywne i obligatoryjne rozłożyły się mniej więcej po połowie.

Zawieszając warunkowo wykonanie kary sąd orzekł o niektórych obowiązkach wymienionych w przepisie art. 72 § 1 kk w stosunku do niemalże co piątego oskarżonego. Przekrój zastosowanych co do 40 oskarżonych w kolejności liczby obowiązków przedstawia się następująco:

- na podstawie pkt 5 – powstrzymywanie się od nadużywania alkoholu: w stosunku do 19 osób, tj. do niemal połowy;
- na podstawie pkt 8 – powstrzymywanie się od wywoływania awantur: w stosunku do 6 osób, opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzoną: w stosunku do 1 osoby, poprawne zachowanie wobec pokrzywdzonej: w stosunku do 1 osoby, tj. w sumie do co piątego oskarżonego;
- na podstawie pkt 3 – bieżące wywiązywanie z obowiązku alimentacyjnego: w stosunku do 7 osób, tj. niemal do co piątego;
- na podstawie pkt 1 – informowanie kuratora o przebiegu okresu próby: w stosunku do 4 osób, tj. do co dziesiątego;
- na podstawie pkt 6 – kontynuowanie leczenia odwykowego: w stosunku do 2 osób, tj. do co dwudziestego oskarżonego.

Sąd orzekł grzywnę obok kary pozbawienia wolności co do 88 oskarżonych, a zatem w ok. 40 % wszystkich skazań. Wysokość grzywny (określona kwotowo) przedstawia się następująco.³⁴ W ponad połowie przypadków (dotyczących 49 oskarżonych) były to kwoty od 100 do 500 zł, z czego z górą co drugiemu oskarżonemu wymierzono grzywnę do 300 zł; w ponad co trzeciej takiej sprawie (33 oskarżonych) – powyżej

³⁴ Por. zbliżone w tym zakresie wyniki ogólnopolskiego badania z 2005 r., A. Ważny [w] M. Jankowski, A. Ważny, Instytucja..., op. cit., s. 129 (wysokość grzywny niesamoistnej wahała się w przedziale 400-1000 zł).

500 zł do 1.000 zł, a w poniżej 10 % (co do 6 oskarżonych) – powyżej tej kwoty, ale nie więcej niż 3 tys. zł.

Orzekając o skazaniu sąd zobowiązał oskarżonego do wyrównania szkody w całości lub części w ok. 15 % przypadków, a nie uczynił tego pomimo, iż szkody nie naprawiono w ok. 5 % sytuacji. W pozostałych sprawach nie można było wypowiedzieć się co do naprawienia szkody z uwagi na to, że przypadki te nie dotyczyły tej kwestii (albo przestępstwo pozostało w formie usiłowania, albo też rzecz została odzyskana).

Środek karny w postaci przepadku, o jakim mowa w art. 39 pkt 4 kk, orzeczono do co dziesiątego z oskarżonych z tym, że w dwóch przypadkach odbyło się to w sytuacji uprzedniego nieuzgodnienia tego w postępowaniu przygotowawczym, natomiast w jednym wypadku sąd dokonał przepadku wydając postanowienie uzupełniające po wydaniu wyroku.³⁵ Inne środki orzekano w sposób następujący:³⁶

³⁵ Przepadek jest jednym ze środków karnych i orzekanie w tej kwestii stanowi jedno z rozstrzygnięć wyroku. Przepadek, także ten obligatoryjny, co do zasady, powinien zostać uzgodniony w ramach porozumienia między podejrzanym a organem ścigania, w przeciwnym wypadku wniosek o skazanie bez rozprawy nie powinien być uwzględniony przez sąd chyba, że dokonano stosownej modyfikacji konsensu na posiedzeniu. W judykaturze wyrażono pogląd, że orzekając w wyroku obligatoryjny środek karny przepadku uzyskanej z przestępstwa korzyści majątkowej, w uwzględnieniu wniosku, o którym mowa w art. 335 kpk, sąd może orzec taki środek karny tylko wówczas, gdy został on uzgodniony przez strony i zawarty we wniosku o wydanie wyroku skazującego. Skoro wniosek o skazanie bez rozprawy nie zawierał żądania orzeczenia przepadku pochodzącej z przestępstwa korzyści, brak było podstaw do orzeczenia tego rodzaju środka karnego pomimo jego obligatoryjnego charakteru. Zgodnie z art. 343 § 7 kpk uznając, że w tej sytuacji nie zachodzą podstawy do uwzględnienia wniosku, sąd powinien sprawę skierować do rozpoznania na zasadach ogólnych. (Por. wyrok SN z dnia 19 października 2006 r., WK 25/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 2009). Wyrok zawierający rozstrzygnięcie dot. obligatoryjnego przepadku, pomimo wcześniejszego nieuzgodnienia tego elementu, może być zaskarżony apelacją zarzucającą obrazę przepisów postępowania (złamanie warunków ugody zawartej w myśl art. 335 § 1 kpk) mającą istotny wpływ na treść orzeczenia (art. 438 pkt 2 kpk). Natomiast za prawidłowe, jak się wydaje, należy uznać praktyczne rozwiązanie polegające na uzupełnieniu wyroku co do kwestii orzeczenia obligatoryjnego przepadku w wyniku wydania postanowienia na podstawie art. 420 § 1 kpk, zob. A. Ważny, *Ad vocem* – kwestia przepadku [w] Problemy znowelizowanej procedury karnej, pod red. Z. Sobolewskiego, G. Artymiak i Cz.P. Kłaka, Zakamycze 2004, s. 435; odmiennie S. Steinborn, *Porozumienia w polskim procesie karnym*, Zakamycze 2005, s. 350-352. Zob. także wyroki SN: z dnia 4 marca 2005 r., WK 3/05, OSNwSK 2005, nr 1, poz. 496 oraz z dnia 26 sierpnia 2003 r., V KK 78/03, LEX nr 80703.

³⁶ Również w badaniu IWS z 2005 r. najliczniej wystąpił środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów, natomiast generalnie środek karny obok kary zasadniczej został wymierzony w stosunku do 124 osób (w ponad połowie badanych przypadków). I tak zakaz prowadzenia pojazdów orzeczono względem 95 oskarżonych (ponad 40%), obowiązek naprawienia szkody wobec 16 (niemal 7%), przepadek wobec 7 osób (3%), świadczenie pieniężne - czterech (niecałe 2%), nawiązkę - dwóch (poniżej 1%). Por. A. Ważny [w] M. Jankowski, A. Ważny, *Instytucja...*, op. cit., s. 129.

- zakaz prowadzenia pojazdów (wszelkich mechanicznych, niemechanicznych albo określonego rodzaju) – wobec 51 oskarżonych (niemal co czwarty),
- świadczenie pieniężne (art. 39 pkt 7 kk) – wobec 39 oskarżonych (prawie co piąty),
- wobec 4 oskarżonych – 2% (nietrzeźwi kierujący) orzeczono podanie wyroku do publicznej wiadomości na podstawie art. 50 kk.³⁷

Należy zauważyć, że w tej grupie spraw zakaz prowadzenia pojazdów orzekany był przede wszystkim na okres 1 roku albo 2 lat (tu proporcje rozłożyły się mniej więcej po połowie) w stosunku do niemal dwóch trzecich oskarżonych. Natomiast zakaz na czas od 3 do 5 lat został orzeczony w stosunku do co trzeciego oskarżonego, w zdecydowanej większości na okres 3 lat. W jednej ze spraw, dotyczącej popełnienia śmiertelnego wypadku w stanie nietrzeźwości orzeczono środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 8 lat, wymierzając karę przy zastosowaniu art. 343 § 2 pkt 2 kpk.³⁸

³⁷ *Nota bene* poprzez wywieszenie na tablicy ogłoszeń w miejscowym urzędzie gminy (co czyni zadość formalnym wymaganiom przepisu) i w dodatku z określeniem czasu pozostawiania na tablicy ogłoszeń, od 1 do 3 miesięcy (co wydaje się zgodne z treścią art. 50 kk). Środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości może być orzeczony jedynie w wypadkach przewidzianych w ustawie (wyrok SN z dnia 9 listopada 2000 r., V KKN 391/00, LEX nr 46409). Podanie wyroku do publicznej wiadomości powinno mieć miejsce przede wszystkim w takich przypadkach, które wzbudziły szczególne zainteresowanie społeczne, wywołały powszechne oburzenie czy też niepokój; celowe jest również sięganie do tego środka w przypadku przestępstw nagminnie popełnianych na danym terenie lub w określonym środowisku (por. wyrok SA w Katowicach z dnia 28 czerwca 2007 r., II AKa 190/07, LEX nr 370433). Orzekając o sposobie podania wyroku do publicznej wiadomości, sąd nie jest skrupowany żadnym „katalogiem” form publikacji; oprócz ogłoszenia w prasie, radiu lub telewizji wyrok może być podany do publicznej wiadomości, na przykład: w zakładzie pracy, instytucji, zrzeszeniu, stowarzyszeniu lub w innej organizacji, do której należy skazany, albo na której szkodę popełnił przestępstwo, a także w lokalu urzędu gminy albo w inny sposób zwyczajowo przyjęty. Sąd określa – oprócz sposobu – także formę publikacji wyroku (przez wywieszenie na tablicy ogłoszeń, odczytanie na zebraniu załogi itp.). W wypadku, gdy określonym przez sąd sposobem podania wyroku do publicznej wiadomości jest wywieszenie jego odpisu lub wyciągu w określonych miejscach, w postanowieniu w tym przedmiocie powinien być podany czas, przez który ma trwać publikacja w tej formie; czas ten jest jednym z elementów składających się na pojęcie „sposobu” podania wyroku do publicznej wiadomości. Należy przy tym przestrzegać reguł określonych w Regulaminie urzędowania sądów powszechnych (§ 377). Zob. szerzej Z. Hołda, K. Postulski, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, LEX/Arche, 2008. W doktrynie wyrażono też jednostkowy, nietrafny pogląd, że środek karny określony w art. 50 kk powinien być tak orzekany, aby wiadomość o skazaniu została szeroko rozpowszechniona, zaś tego celu nie gwarantuje umieszczenie wyroku na tablicy w siedzibie sądu (Cz.P. Kłak, Publiczne ogłoszenie wyroku wydanego na posiedzeniu (art. 418a k.p.k.), Prok. 2008, nr 1, s. 73 i n.).

³⁸ Wprawdzie w badaniu ujawniono tylko jeden podobny przypadek, ale należy przypomnieć, że wniosek o skazanie bez rozprawy zamieszczony w akcie oskarżenia musi zawierać precyzyjną propozycję co do środka karnego z art. 39 pkt 3 kk. Mianowicie prokurator powinien podać, czy zakazem ma być objęte prowadzenie „wszelkich pojazdów mechanicznych”, czy też „pojazdów mechanicznych określonego rodzaju”. Ewentualnie do uściślenia tej kwestii może jeszcze dojść

Natomiast środek karny w postaci świadczenia pieniężnego orzekano w trzech czwartych wypadków w wysokości od 50 zł do 300 zł, zaś w wysokości 400 zł albo 500 zł – w co czwartym przypadku. Odnotowano także jednorazowe wymierzenie świadczenia w kwocie 900 zł. Ogółem zauważyć można, że w stosunku do co trzeciego oskarżonego, wobec którego orzeczono świadczenie pieniężne, wymierzono je w wysokości 200 zł.

W żadnej ze spraw nie odnotowano, aby poprzestano na orzeczeniu wyłącznie środka karnego (art. 343 § 1 kpk *in fine*).

Zastosowanie przepisu art. 343 kpk miało miejsce w jednym przypadku. Mianowicie (na podstawie art. 343 § 2 pkt 2 kpk) sąd wymierzył karę 5 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 10 lat niekaranemu dotychczas oskarżonemu o popełnienie przestępstwa z art. 177 § 2 i 178 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk, który kierując ciągnikiem rolniczym w stanie nietrzeźwości wskazującej na zawartość 1,19 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu doprowadził do przewrócenia traktora do rowu, w wyniku czego śmierć poniósł nietrzeźwy pasażer ciągnika, we krwi którego stwierdzono 2,4 promila alkoholu.³⁹ Przy wydawaniu wyroku stwierdzono jednak uchybienie polegające na niepowołaniu przez sąd w podstawie wymiaru kary art. 343 § 2 pkt 2 kpk. W piśmiennictwie przyjmuje się, że treść art. 343 § 1 i 2 kpk ma wyraźnie charakter materialnoprawny, stanowiący samodzielną podstawę do nadzwyczajnego złagodzenia kary, zawieszenia jej wykonania oraz do poprzestania na orzeczeniu jedynie środka karnego na warunkach określonych w art. 343 § 2 kpk, na co wskazuje też uzasadnienie projektu nowelizacji styczniowej z 2003 r.⁴⁰

w trakcie posiedzenia sądu. Brak dokładnego uzgodnienia między prokuratorem a oskarżonym co do kształtu zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych rodzi konieczność – w myśl art. 343 § 7 kpk – skierowania sprawy na rozprawę. Por. wyrok SN z dnia 22 listopada 2006 r., III KK 366/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 2211. Zob. także wyroki SN: z dnia 29 czerwca 2006 r., WK 7/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 1294 oraz z dnia 9 grudnia 2005 r., WK 24/05, OSNKW 2006, nr 2, poz. 20. Zob. szerzej R.A. Stefański, Obligatoryjny zakaz prowadzenia pojazdów, Prok. i Pr. 2011, nr 5, s. 5 i n.

³⁹ W tym przypadku okres próby jeszcze nie upłynął, co nastąpi w 2016 r.

⁴⁰ Por. np. A. Ważny [w] M. Jankowski, A. Ważny, Instytucja..., op. cit., s. 124 i powołaną tam literaturę. Natomiast odstąpienie przez sąd od wymierzenia kary, na wniosek prokuratora złożony w trybie art. 335 § 1 kpk, uzależnione jest od tego, czy na takie rozstrzygnięcie pozwalają przepisy materialnego prawa karnego (uchwała SN z dnia 8 lutego 2000 r., I KZP 52/99, OSNKW 2000, nr 3-4, poz. 27).

Jedynie 1 % orzeczeń zapadłych w wyniku zawartego porozumienia został zakwestionowany w dalszym toku postępowania odwoławczego. Mianowicie w dwóch sprawach prokurator złożył apelacje. Jedna z nich dotyczyła czynu z art. 286 § 1 kk i inne, a druga występku z art. 178a § 1 kk. W wyniku rozpoznania ich przed sądem okręgowym wyroki sądu I instancji zostały zmienione, ale tylko w elementach formalnych. W pierwszej ze spraw zmieniono podstawę prawną wymiaru grzywny, a w drugiej podstawę zaliczenia okresu rzeczywistego zatrzymania prawa jazdy na poczet środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów. Faktycznie więc, co do istoty, decyzje pierwszoinstancyjne utrzymane zostały w mocy. Tak niewielka liczba zaskarżonych wyroków może świadczyć o tym, że być może skuteczną barierę stanowiło rozwiązanie przyjęte w art. 443 k.p.k., wyłączające zakaz *reformationis in peius* w stosunku do orzeczeń zapadłych w następstwie porozumień.⁴¹

Badanie wykazało, że w niemal co dziesiątej ze spraw oskarżony korzystał z pomocy obrońcy aż do wydania wyroku.⁴² Wystąpiło kilka przypadków, w których ustanowiony pierwotnie obrońca został następnie zwolniony, po weryfikacji stanu zdrowia psychicznego podejrzanego.

⁴¹ Chodzi o treść art. 443 kpk (i art. 434 § 3 kpk) w brzmieniu sprzed nowelizacji z 9 kwietnia 2010 r. (Dz. U. Nr 106, poz. 669), zmieniającej regulację w tym zakresie z dniem 1 lipca 2010 r. Jak wskazywało się w literaturze przedmiotowej nowelizacją, w takiej sytuacji złożenie apelacji przez oskarżonego (i to nawet przy istnieniu bezwzględnych przyczyn odwoławczych) pogarszało jego pozycję procesową, a to z kolei naruszało istotę konstytucyjnego prawa do obrony (art. 42 ust. 2 Konstytucji). Por. T. Grzegorzczak, Wybrane zagadnienia najnowszej nowelizacji procedury karnej, P i P 2003, z.8, s.12; tegoż, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Zakamycze 2003, s. 1117-1118. Wprawdzie wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 kwietnia 2009 r. w sprawie P 22/07 (Dz. U. z 2009 r. Nr 68, poz. 585), odnoszący się do konstytucyjności przepisu art. 434 § 3 kpk, dotyczy przypadku wydania wyroku z zastosowaniem przepisu art. 387 kpk, niemniej winien on mieć przełożenie również na sytuację wydania wyroków w oparciu o wnioski złożony w trybie art. 335 kpk, bo w obu przypadkach wyrokowanie oparte jest na uzgodnieniach stron. Uwzględniając treść rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego, a także poglądy wyrażane przez doktrynę (zob. S. Zabłocki, Ograniczenia zakazu *reformationis in peius*, Pal. 2003, nr 7-8, s. 125; W. Kociubiński, Wyłączenie stosowania zakazu *reformationis in peius* w wypadkach określonych w art. 60 § 3 i 4 kk oraz art. 343 kpk lub art. 387 kpk, Prok. i Pr. 2004, nr 10, s. 147), Sąd Apelacyjny w Katowicach wyraził pogląd, że przepis art. 434 § 3 kpk dotyczy przypadków apelacji na korzyść oskarżonego od wyroku wydanego w trybie art. 343 kpk opartych na zarzutach pozwalających ustalić, że oskarżony zrywa umowę o skazanie go z zastosowaniem tego przepisu. W sytuacji, gdy oskarżony wnosi apelację, gdy był skazany z zastosowaniem art. 343 kpk, ale nie zrywa zawartej umowy o szybkie skazanie, to ograniczenie zakazu *reformationis in peius* wyrażone w art. 434 § 3 kpk naruszałoby konstytucyjne gwarancje oskarżonego. Zob. wyrok SA w Katowicach z dnia 10 września 2009 r., II AKa 227/09, OS Prok. i Pr. 2010, nr 11, poz. 32.

⁴² Por. zbliżone wyniki badania przeprowadzonego w IWS w 2005 r., A. Ważny [w] M. Jankowski, A. Ważny, Instytucja..., op. cit., s.131.

Zawieszając warunkowo wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności, w okresie próby zwykle regularnie kontrolowano sposób postępowania skazanego. Odbywało się to przy wykorzystaniu wywiadów kuratorskich i informacji pochodzących od organów Policji oraz łączyło z uzyskiwaniem informacji o karalności z rejestru skazanych. Dane gromadzone były w aktach dozoru kuratora (aktach dozoru uproszczonego). Akta kontroli próby skazanego nie zostały dołączone w co dziesiątej sprawie, w związku z czym w takiej liczbie 21 przypadków należy odnotować rzeczywisty brak danych co do przebiegu okresu próby. Można jednak przyjąć założenie, że w tych sprawach okres próby przebiegł pomyślnie – w przeciwnym wypadku akta wykonawcze zawierałyby (automatycznie wygenerowaną w KRK) informację o ponownym skazaniu albo, nawet enigmatyczną, informację o poważnym naruszeniu porządku prawnego.

W okresie próby ponowne wejście przez skazanego w konflikt z prawem zakończony ponownym skazaniem odnotowano w 32 przypadkach, stanowiących ok. 15 % odsetka ogółu skazanych przy zastosowaniu art. 335 kpk. Rozkład przestępstw przedstawiony został w tabeli poniżej.

Tabela 2. Rozkład przestępstw popełnionych w okresie próby.

Kwalifikacja prawna czynu	Liczba oskarżonych
art. 178a § 2	8
art. 278 § 1	5
art. 279 § 1	3
art. 244	2
art. 280 § 1	2
art. 286 § 1	2
art. 59 ust. 1 i 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	3
art. 190 § 1	1
art. 207 § 1	1
art. 209 § 1	3
art. 222 § 1	1
art. 226 § 1	1
RAZEM	32

Większość ponownie popełnionych przestępstw stanowiły występki z rozdziału XXXV kk przeciwko mieniu oraz polegające na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości (art. 178a § 2 kk). W jednej sprawie skazany w okresie próby popełnił dwa przestępstwa tego samego rodzaju, a stanowiące czyny z art. 286 § 1 kk.

Należy zauważyć, że wśród takiej liczby sytuacji związanych z ponownym skazaniem w okresie próby, mniej więcej połowa przypadków dotyczyła wymierzenia kary w trybie art. 335 albo art. 387 kpk.⁴³ Przeważały skazania w oparciu o przepis art. 335 kpk i dotyczyły czynów zwłaszcza z art. 178a § 1 i 2 kk, art. 278 § 1 kk i art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Interesująco przedstawiają się także dane w zakresie popełniania czynów zabronionych, co do których proces orzekania odbywał się w trybie art. 335 albo art. 387 kpk, ale przed dokonaniem przestępstwa objętego skazaniem bez rozprawy, stanowiącego główny przedmiot niniejszego badania. Mianowicie w takiej sytuacji w jednym z trybów konsensualnych wyroki wydano w stosunku do 13 osób, stanowiących około 6 % ogółu skazanych występujących w tym badaniu. Tym samym prognoza kryminologiczna stała pod znakiem zapytania w czasie orzekania (i w momencie wyrokowania) za jedno z przestępstw objętych badaniem instytucji skazania bez rozprawy mniej więcej w stosunku do nieco więcej, niż co dwudziestego sprawcy. Zdecydowana większość z tych sprawców – trzy czwarte – została objęta skazaniem w trybie przepisu art. 335 kpk, dopuszczając się w kolejności (pod względem liczebności) przestępstw z art.: 178a § 1 i 2, art. 278 § 1, art. 286 § 1 i art. 177 § 1 kk (w jednym przypadku w zw. z art. 178 § 1 kk).

W związku z dokonywanymi w okresie próby przestępstwami, wobec rażącego naruszenia porządku prawnego oraz z uwagi na uchylanie się od wypełnienia nałożonych obowiązków, wnioski o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności przedstawiono sądowi w 38 przypadkach, w tym dwukrotnie w dwóch sprawach (w których zarządzenie wykonania kary nastąpiło przy rozpoznawaniu kolejnego wniosku). Działo się tak na wniosek kuratora albo z urzędu. Mniej więcej w stosunku do połowy skazanych sąd zarządził wykonanie kary (w 20 sytuacjach). Powodem takiej decyzji było: popełnienie podobnego

⁴³ Szczegółowe opisy wybranych, reprezentatywnych spraw przedstawiono w części IV opracowania.

przestępstwa umyślnego, za które orzeczona została kara pozbawienia wolności (ponownie z warunkowym zawieszeniem jej wykonania) – w niemal trzech czwartych przypadków, uchylenie się od wykonania jednego z nałożonych obowiązków lub orzeczonych środków karnych (uiszczenia świadczenia pieniężnego) albo uiszczenia grzywny – w co czwartym przypadku. W jednej sprawie zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności wymierzonej za czyn z art. 207 § 1 kk (w której nie orzeczono żadnych obowiązków probacyjnych) nastąpiło w związku z rażącym naruszeniem przez skazanego porządku prawnego (wszczynanie ciągłych awantur pod wpływem alkoholu, kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwości, groźby do najbliższych). Natomiast odmowa wprowadzenia kary do wykonania argumentowana była brakiem obowiązku po stronie wydania takiego zarządzenia. Nie odnotowano przypadku wynikającego z treści art. 75 § 3 kk.

III. Dane liczbowe z sądów biorących udział w badaniu

Oprócz analizy konkretnych spraw dotyczących skazania bez rozprawy z udziałem 215 oskarżonych (i skazanych w tym trybie) dodatkowo zwrócono się do prezesów wylosowanych sądów rejonowych (załącznik nr 1) z prośbą o przedstawienie informacji zawierającej:

1. liczbę wszystkich spraw, w których w ostatnim pięcioleciu doszło do wyrokowania w trybie art. 335 kpk, z rozbiem na poszczególne lata;
2. liczbę spraw, w których w trybie art. 335 kpk orzeczono w poszczególnych latach kary bezwzględne pozbawienia wolności, ograniczenia wolności lub grzywny oraz kary pozbawienia wolności, ograniczenia wolności i grzywny z warunkowym zawieszeniem ich wykonania;
3. liczbę spraw, w których orzeczono karę przy zastosowaniu art. 343 kpk i nadzwyczajnie złagodźono karę (art. 343 § 2 pkt 1), warunkowo zawieszono wykonanie kary (art. 343 § 2 pkt 2), bądź ograniczono skazanie do orzeczenia określonego (jakiego?) środka karnego (art. 343 § 2 pkt 3).

Dane takiego rodzaju nie były bowiem gromadzone przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a okazały się one niezwykle interesujące w kontekście przeprowadzonego badania.

Powyższe informacje liczbowe zostały zamieszczone poniżej w tabelach.⁴⁴

⁴⁴ Informacje z kilku sądów nie były jednak pełne w zakresie danych z pkt 2 i 3. Jak bowiem wyjaśniano, w związku z faktem, iż w tamtym czasie nie było konieczności gromadzenia takich danych, obecnie należałoby zarchiwizować wiele tysięcy spraw, a to wiązałoby się z pracą - i czasochłonnością, przy brakach kadrowych. I tak z dwóch sądów (SR Warszawa-Mokotów i SR Koszalin) przedstawiono jedynie dane co do pkt 1, natomiast SR Ostrzeszów i SR Racibórz nie przesłały danych z pkt 2, zaś SR Lublin-Wschód nie dysponował pełnymi danymi z uwagi na to, że po przekształceniu, w obszarze nowej właściwości rozpoczął funkcjonowanie z dniem 1 stycznia 2011 r., a urzędnicy ewidencyjne zlikwidowanych wydziałów zostały zarchiwizowane. Luki w tym zakresie nie stanowią jednakże istotnych braków uniemożliwiających obiektywne przeprowadzenie analizy.

Ad. 1.

rok	liczba spraw, w których wydano wyrok w trybie art. 335 kpk
2006	15892
2007	14610
2008	15551
2009	16271
2010	19435

Dane prezentujące liczbę spraw, w których w losowo dobranych sądach rejonowych w latach 2006 – 2010 wydano wyrok w warunkach skazania bez rozprawy (art. 335 kpk), nie odbiegają od takich ogólnokrajowych informacji (por. tabela 3). Liczba skazań w oparciu o art. 335 kpk wykazuje na stałą, wysoką tendencję, w dodatku wzrostową w minionych dwóch latach.

Ad. 2.

rok	kary bezwzględne – art. 335 kpk			kary warunkowo zawieszane - art.335kpk		
	pozbawienia wolności	ograniczenia wolności	grzywny	pozbawienia wolności	ograniczenia wolności	grzywny
2006	330	1168	2444	9180	4	137
2007	346	745	1754	7340	3	251
2008	417	743	2283	9166	11	263
2009	545	1199	3271	9362	13	247
2010	559	1364	3071	10298	3	192

Analiza przekroju orzeczonych w trybie skazania bez rozprawy w minionym pięcioleciu kar nie pozostawia wątpliwości: absolutna hegemonia dla względnego

pozbawienia wolności.⁴⁵ Potem odnotowano bezwzględne grzywny, w kolejności bezwzględne ograniczenia wolności i pozbawienia wolności, następnie grzywny z warunkowym zawieszeniem wykonania i w końcu (dosłownie pojedyncze) przypadki ograniczenia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary. Zauważalna jest olbrzymia różnica pomiędzy liczbą wymierzanych kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, a pozostałymi rodzajami skazania. Dość wskazać, że na przestrzeni ostatnich pięciu lat grzywny bezwzględne stanowią przeciętnie zdecydowanie mniej niż co piątą orzeczoną karę, zaś nawet nie co dziesiąta to kara ograniczenia wolności (zauważalna jest jednak jej tendencja wzrostowa w minionym roku). Na poziomie poniżej 3% kształtuje się udział bezwzględnej kary pozbawienia wolności (być może w ten właśnie sposób przejawia się *ultima ratio* kary, wynikające z art. 58 § 1 kk).

Ad. 3.

rok	nadzwyczajne złagodzenie kary (art. 343 § 2 pkt 1 kpk)	warunkowe zawieszenie wykonania kary (art. 343 § 2 pkt 2 kpk)	ograniczenie skazania do orzeczenia określonego środka karnego (art. 343 § 2 pkt 3 kpk) – jakiego?
2006	1	9	1 (naprawienie szkody)
2007		9	
2008	2	14	
2009	1	8	1 (świadczenie pieniężne)
2010	2	24	

Jak się okazuje, niezwykle rzadko, wręcz sporadycznie, wykorzystywano możliwości, jakie daje regulacja w art. 343 kpk. W oparciu o ten przepis nadzwyczajne złagodzenie kary, szczególne warunkowe zawieszenie wykonania kary, a także ograniczenie skazania jedynie do orzeczenia środka karnego, jawi się jako liczba

⁴⁵ Wyjątkowo szerokie stosowanie przez sądy warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności orzekanej w kilku zaledwie wysokościach (w 90 %) zostało zauważone i omówione w jednym z raportów IWS; por. szerzej J. Czabański, Sędziowski wymiar kary pozbawienia wolności, Prawo w Działaniu 2008, nr 3, s. 7 i n.

statystycznie wręcz nieistotna. Ogółem przepis ten na przestrzeni ostatnich pięciu lat w wylosowanych sądach został zastosowany w stosunku do zaledwie 70 oskarżonych w trybie art. 335 kpk. Biorąc pod uwagę, że wszystkich skazanych w tym trybie i w tym okresie przed wylosowanymi sądami wystąpiło niemal 80 tys., odsetek skazanych stanowi poniżej 0,1%. Niemal wszystkie skazania z tego przepisu dotyczyły zastosowania art. 343 § 2 pkt 2 kpk. Świadczy to o tym, że w praktyce przepis ten jest martwy.⁴⁶

⁴⁶ Niewystarczające mogą okazać się założenia Komisji Kodyfikacyjnej związane z – jak to ujęto w uzasadnieniu projektu zmian – „zwiększeniem roli instytucji skazania bez rozprawy”, poprzez jedynie „doprecyzowanie” przepisu art. 343 kpk; zob. cyt. uzasadnienie KKKP, s. 9.

IV. Wybrane przykłady spraw⁴⁷

1. Niekarany mężczyzna, w wieku 59 lat, stanu wolnego, o wykształceniu podstawowym, pracujący dorywczo, osiągający dochód poniżej minimalnego miesięcznego wynagrodzenia, bezdzietny, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 178a § 2 kk (0,60 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu) i we wniosku o skazanie go bez rozprawy wskazano uzgodnioną (w notatce) karę w wymiarze 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata oraz orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerów na okres 3 lat. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). W okresie próby skazany popełnił takie samo przestępstwo (0,44 mg/l) i wymierzono mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, tym razem z warunkowym zawieszeniem wykonania na okres próby 2 lat, orzekając ponadto środki karne w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na 1 rok i świadczenie pieniężne w kwocie 200 zł.
2. Mężczyzna, w wieku 29 lat, stanu wolnego, o wykształceniu podstawowym, pracujący dorywczo, osiągający dochód poniżej najniższego miesięcznego wynagrodzenia, bezdzietny, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 178a § 2 kk i art. 244 kk w zw. z art. 11 § 2 kk (1,10 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu), a wraz z aktem oskarżenia skierowano wniosek o skazanie go bez rozprawy na uzgodnioną (w notatce) karę w wymiarze 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata oraz orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerów na okres 2 lat i świadczenia pieniężnego w kwocie 300 zł. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji), a okres próby minął pomyślnie. Sprawca ten jednakże był już uprzednio karany za czyn z art. 178a § 2 kk na karę 4 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 2 lat, z orzeczeniem środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerów na 1 rok – również w trybie skazania bez rozprawy.

⁴⁷ Opisy wybranych spraw, najbardziej charakterystycznych dla przedmiotu badania, dobrano w liczbie stanowiącej ok. 10 % wszystkich uczestniczących w próbie.

3. Mężczyzna, w wieku 45 lat, stanu wolnego, o wykształceniu podstawowym, pracujący dorywczo, o nieustalonym dochodzie, bezdzietny, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 178a § 2 kk (1,25 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu), a wraz z aktem oskarżenia skierowano wniosek o skazanie go bez rozprawy na uzgodnioną (w notatce) karę w wymiarze 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata oraz orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerów na okres 2 lat i świadczenia pieniężnego w kwocie 200 zł. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). Sprawca ten jednakże był już uprzednio trzykrotnie karany, w tym dwukrotnie za czyn z art. 178a § 2 kk (mając po 0,39 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu, wymierzono grzywny w sumie w wysokości 300 zł i 800 zł, każdorazowo z orzeczeniem zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerów na okres po 1 rok i świadczenie pieniężne po 200 zł) oraz z art. 207 § 1 kk (na karę 6 miesięcy ograniczenia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 1 rok). W okresie próby sprawca ten popełnił kolejne przestępstwo prowadzenia roweru w stanie nietrzeźwości (0,90mg/l) wbrew orzeczonemu zakazowi, kwalifikowane w związku z art. 244 kk. Został za nie skazany na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 3 lata, grzywnę 500 zł, z orzeczeniem zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych oraz rowerów na okres 4 lat i podanie wyroku do publicznej wiadomości. W związku z tym sąd na podstawie art. 75 § 2 kk zarządził wykonanie kary (1 roku pozbawienia wolności), z uwagi na rażące naruszenie porządku prawnego; skazanego zwolniono warunkowo po odbyciu połowy kary.
4. Mężczyzna niekarany, w wieku 33 lat, stanu wolnego, o wykształceniu średnim, pracujący jako pracownik fizyczny, osiągający dochód poniżej najniższego miesięcznego wynagrodzenia, bezdzietny, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 178a § 1 kk (2,11 promila alkoholu we krwi), a wraz z aktem oskarżenia skierowano wniosek o skazanie go bez rozprawy na uzgodnioną (w protokole przesłuchania w charakterze podejrzanego) maksymalną za to przestępstwo karę w wymiarze 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na najwyższy okres próby wynoszący 5 lat, grzywnę w kwocie 1000 zł oraz orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na

- okres 3 lat, świadczenia pieniężnego w kwocie 500 zł i podanie wyroku do publicznej wiadomości. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji), a kontrolowany (w trybie dozoru uproszczonego) okres próby minął pomyślnie.
5. Niekarany mężczyzna, w wieku 31 lat, stanu wolnego, o wykształceniu zawodowym, pracujący dorywczo, osiągający dochód poniżej najniższego miesięcznego wynagrodzenia, posiadający na utrzymaniu dwoje małoletnich dzieci, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 178a § 1 kk (2,70 promila alkoholu we krwi), a wraz z aktem oskarżenia skierowano wniosek o skazanie go bez rozprawy na uzgodnioną (w protokole przesłuchania w charakterze podejrzanego) maksymalną za to przestępstwo karę w wymiarze 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 4 lata, grzywnę w kwocie 200 zł oraz orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 2 lat, świadczenia pieniężnego w kwocie 500 zł i podanie wyroku do publicznej wiadomości poprzez wywieszenie na tablicy ogłoszeń w lokalnym urzędzie gminy na czas 2 miesięcy. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji), a kontrolowany przez kuratora okres próby upłynął pomyślnie.
6. Karany uprzednio trzykrotnie mężczyzna (dwukrotnie za czyn z art. 178a § 2 kk na kary 12 miesięcy ograniczenia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania na 2 lata, a następnie 9 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 3 lat i zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych oraz rowerów na 2 lata; jednokrotnie za czyn z art. 207 § 1 kk na karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby wynoszący 3 lata), w wieku 44 lat, żonaty, o wykształceniu podstawowym, rolnik z dochodem poniżej minimalnego, mający na utrzymaniu troje małoletnich dzieci, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 178a § 2 kk i art. 244 kk w zw. z art. 11 § 2 kk, a wraz z aktem oskarżenia skierowano wniosek o skazanie go bez rozprawy na uzgodnioną (w protokole przesłuchania w charakterze podejrzanego) karę w wymiarze 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 5 lat, grzywnę w kwocie 1000 zł oraz orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerów na okres 5 lat, świadczenia pieniężnego w kwocie 500 zł. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji), zaś skazany

w okresie próby rozpoczął odbywanie zarządzonych kar za poprzednio orzeczone kary, będące wynikiem skazania go za czyny z art. 178a § 2 kk i art. 207 § 1 kk.

7. Karany uprzednio dwukrotnie mężczyzna (wyrokami nakazowymi za czyny z art. 178a § 2 kk na kary 5 oraz 11 miesięcy ograniczenia wolności i zakazy prowadzenie wszelkich pojazdów mechanicznych oraz rowerów na okresy po 2 lata), w wieku 24 lat, stanu wolnego, o wykształceniu zawodowym, pracujący dorywczo z dochodem poniżej minimalnej płacy, mający na utrzymaniu dwoje małoletnich dzieci, został oskarżony o popełnienie czynów z art. 278 § 3 kk i art. 178a § 2 kk (kradzież roweru o wartości 450 zł i prowadzenie go w stanie nietrzeźwości, aż został ujęty), a wraz z aktem oskarżenia skierowano wniosek o skazanie go bez rozprawy na uzgodnioną (w protokole przesłuchania w charakterze podejrzanego) łączną karę w wymiarze 7 miesięcy pozbawienia wolności (3 miesiące za kradzież i 6 miesięcy za prowadzenie) z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata, orzeczenie dozoru kuratora, zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerów na okres 1 roku, świadczenia pieniężnego w kwocie 150 zł oraz ze zobowiązaniem do podjęcia leczenia odwykowego (w związku z nadużywaniem alkoholu). Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). W związku z tym, że skazany nadużywał alkoholu i nie uścił świadczenia, kurator wystąpił z wnioskiem o zarządzenie wykonania kary. Sąd pozytywnie rozpoznał wniosek kuratora, a następnie uchylił swoje postanowienie, gdyż skazany w międzyczasie podjął leczenie i uścił świadczenie pieniężne. Dalszy okres próby minął pomyślnie.
8. Niekarany dotychczas mężczyzna, w wieku 43 lat, żonaty, o wykształceniu średnim, osiągający dochód z prac dorywczych poniżej minimalnej płacy, mający na utrzymaniu czworo małoletnich dzieci, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 207 § 1 kk (znęcał się nad żoną i dziećmi przez ok. 1,5 roku), a wraz z aktem oskarżenia skierowano wniosek o skazanie go bez rozprawy na uzgodnioną (w protokole przesłuchania w charakterze podejrzanego) karę w wymiarze 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 4 lata, dozór kuratora i stosowne zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego na podstawie art. 72 § 1 pkt 5 kk. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). W okresie próby

sprawca ten popełnił dwa kolejne przestępstwa z art. 209 § 1 kk (obydwa wyroki wydano w trybie art. 335 kpk). Za niealimentowanie dwukrotnie skazano go na kary 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania na okres 3 lat oraz 1 roku i 6 miesięcy z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby wynoszący 4 lata. Sąd nie zdążył jednak zarządzić wykonania kary, umarzając postępowanie wykonawcze, ze względu na zgon skazanego.

9. Mężczyzna, w wieku 29 lat, stanu wolnego, o wykształceniu zawodowym, pracujący jako pracownik fizyczny, o dochodzie nieprzekraczającym 2000 zł, posiadający jedno dziecko, został oskarżony o popełnienie przestępstwa z art. 286 § 1 kk i wraz z aktem oskarżenia prokurator skierował wniosek o skazanie go bez przeprowadzenia rozprawy na uzgodnioną (w protokole przesłuchania) karę w wymiarze 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 5 lat oraz grzywnę w wysokości 1500 zł. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). Sprawca ten jednakże był już uprzednio karany (korzystając z trybu określonego w art. 335 kpk) także za czyn z art. 286 § 1 kk na karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 4 lata i grzywnę w wysokości 750 zł. W okresie próby nie naruszał porządku prawnego.
10. Mężczyzna, w wieku 47 lat, żonaty, o wykształceniu zawodowym, pracujący dorywczo, o nieustalonym dochodzie, karany uprzednio dwukrotnie za przestępstwa p-ko mieniu z d. kk (po raz ostatni w 1998 r.), posiadający jedno małoletnie dziecko, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 209 § 1 kk (niealimentacja na to dziecko przez 5 lat), a we wniosku o skazanie go bez rozprawy wskazano uzgodnioną (w notatce) karę w wymiarze 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 4 lata oraz naprawienie szkody i bieżące wykonywanie obowiązku łożenia na utrzymanie małoletniego – art. 72 § 1 pkt 3 kk. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). Sprawca ten jednakże w okresie próby popełnił dwa przestępstwa z art. 286 § 1 kk i inne. Za pierwsze został skazany w trybie art. 387 kpk na karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata, grzywnę 500 zł z obowiązkiem naprawienia szkody, natomiast za drugie przestępstwo, w krótkim czasie po tym poprzednim (w trybie art. 335 kpk) na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres

próby wynoszący 4 lata, grzywnę 500 zł z obowiązkiem naprawienia szkody. Sąd odmówił zarządzenia wykonania kary, dając skazanemu „szansę na spłatę zadłużenia alimentacyjnego”. Skazany w tym czasie zaczął odbywać karę za jeden z czynów polegających na oszustwie.

11. Karany uprzednio czterokrotnie mężczyzna (wyrokami wydanymi za każdym razem w trybie skazania bez przeprowadzenia rozprawy za czyny z art. 178a § 2 kk na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania i stosowne zakazy prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych oraz rowerów), w wieku 27 lat, stanu wolnego, o wykształceniu podstawowym, pracujący jako pracownik fizyczny z dochodem poniżej płacy minimalnej, mający na utrzymaniu troje małoletnich dzieci, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 207 § 1 kk (znęcanie przez 3 miesiące nad byłą żoną), a we wniosku o skazanie go bez rozprawy wskazano uzgodnioną (w notatce) karę w wymiarze 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 2 lata i grzywnę w wysokości 200 zł. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). W okresie próby sąd zarządził wykonanie kary zastępczej (za grzywnę), po czym skazany uiścił grzywnę, a sąd uchylił swoje postanowienie. Dalszy okres próby przebiegł pozytywnie.
12. Niekarany uprzednio mężczyzna, stanu wolnego, o wykształceniu podstawowym, pracujący dorywczo, którego dochodu nie ustalono, bezdzietny, został oskarżony o popełnienie czynów z art. 278 § 1 kk i art. 178a § 1 kk (kradzież samochodu i prowadzenie go w stanie nietrzeźwości – 1 mg/l, aż został ujęty), a we wniosku o skazanie go bez rozprawy wskazano uzgodnioną (w protokole przesłuchania w charakterze podejrzanego) łączną karę w wymiarze 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata i grzywnę w wysokości 200 zł). Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). W związku z popełnieniem w okresie próby czynu z art. 278 § 1 kk (kradzież cielaka o wartości 1000 zł) został skazany (w trybie dobrowolnego poddania się karze) na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 5 lat. Sąd zarządził wykonanie kary, lecz w międzyczasie skazany zmarł.
13. Niekarany uprzednio mężczyzna, stanu wolnego, o wykształceniu podstawowym, uczeń, w wieku 21 lat, bezdzietny, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (posiadanie 1,41 grama grzybków),

a we wniosku o skazanie go bez rozprawy wskazano uzgodnioną (w protokole przesłuchania w charakterze podejrzanego) karę w wymiarze 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata, z orzeczeniem w okresie próby dozoru kuratora). Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). W związku z popełnieniem w okresie próby czynów z art. 222 § 1 i art. 226 § 1 kk został skazany (w trybie dobrowolnego poddania się karze) na karę łączną 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lat. Sąd nie zarządził wykonanie kary, bowiem nie było to obowiązkiem.

14. Mężczyzna, w wieku 40 lat, stanu wolnego, o wykształceniu zawodowym, pracujący dorywczo, o dochodzie poniżej minimalnego, posiadający dwoje małoletnich dzieci, karany uprzednio dwukrotnie (w trybie zwyczajnym) za przestępstwa z art. 209 § 1 i art. 207 § 1 kk na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 13 § 1 w zw. z art. 286 § 1 kk i inne, a we wniosku o skazanie go bez rozprawy wskazano uzgodnioną (w protokole przesłuchania) karę w wymiarze 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 4 lata oraz grzywnę 300 zł. Taki też zapadł wyrok (po apelacji prokuratora zmieniono jedynie podstawę wymiaru grzywny z art. 71 § 1 kk na art. 33 2 i 3 kk). Sprawca ten jednakże w okresie próby popełnił dwa przestępstwa z art. 207 § 1 kk i z art. 178a § 2 kk. Za pierwsze został skazany w trybie zwyczajnym m.in. na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 4 lata, z dozorem kuratora, natomiast za drugie przestępstwo (w trybie art. 335 kpk) na karę 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 2 lata, zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerów na 3 lata, 100 zł świadczenia i podanie wyroku do publicznej wiadomości. Sąd dwukrotnie odmówił zarządzenia wykonania kary (nieobligatoryjne).
15. Niekarany uprzednio mężczyzna, w wieku 20 lat, stanu wolnego, o wykształceniu podstawowym, pracujący dorywczo, o dochodzie poniżej minimalnego, bezdzietny, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 58 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (wielokrotne udzielanie małoletniemu haszyszu po 30 zł za 2 g), a we wniosku o skazanie go bez rozprawy wskazano

uzgodnioną (w notatce) karę w wymiarze 8 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata oraz grzywnę 600 zł i dozór kuratora podczas próby. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). Sprawca ten jednakże w okresie próby popełnił przestępstwo z art. 278 § 1 kk i inne (kradzież torebki z pieniędzmi w kwocie 300 zł, telefonem oraz dokumentami w postaci dowodu osobistego i paszportu). Za to przestępstwo został skazany (w trybie art. 335 kpk) na karę grzywny w wysokości 500 zł. Sąd odmówił zarządzenia wykonania kary (nieobligatoryjne).

16. Mężczyzna, w wieku 45 lat, żonaty, o wykształceniu podstawowym, pracujący dorywczo, o dochodzie poniżej minimalnego, posiadający troje małoletnich dzieci, karany uprzednio wielokrotnie (bez zastosowania form konsensualnych) za przestępstwa z art. 278 § 1 kk na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania oraz za czyn z art. 178a § 1 kk (w trybie art. 335 kpk) na karę m. in. 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 5 lat, z orzeczeniem środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 4 lat, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 13 § 1 w zw. z art. 278 § 1 kk (potencjalna szkoda wyniosłaby 265 zł), a we wniosku o skazanie go bez rozprawy wskazano uzgodnioną (w protokole przesłuchania) karę w wymiarze 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata oraz grzywnę 200 zł. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). Sprawca ten jednakże w okresie próby popełnił dwa przestępstwa z art. 278 § 1 kk i z art. 178a § 2 w zw. z art. 244 kk. Za obydwa został skazany w trybie skazania bez przeprowadzenia rozprawy. Za pierwsze (kradzież węgla o wartości ok. 1300 zł) wymierzono mu również karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata i grzywnę 200 zł, natomiast za drugie przestępstwo wymierzono mu także karę wolnościową. Sąd za drugim razem zarządził wykonanie kary 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności (w związku z ponownym popełnieniem kradzieży), którą skazany odbył w całości.
17. Mężczyzna, w wieku 30 lat, żonaty, o wykształceniu średnim, pracujący jako pracownik fizyczny, o dochodzie do 2 tys. zł, posiadający jedno małoletnie dziecko, uprzednio karany (w trybie dobrowolnego poddania się karze) za przestępstwa z art. 286 § 1 kk i inne na karę 2 lat pozbawienia wolności

z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 4 lata, grzywnę 1000 zł i obowiązek naprawienia szkody, został ponownie oskarżony o popełnienie czynu z art. 286 § 1 kk i inne, a we wniosku o skazanie go bez rozprawy wskazano uzgodnioną (w notatce) łączną karę w wymiarze 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 4 lata oraz przepadek. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). Sprawca ten w okresie próby, będąc kontrolowany w trybie dozoru uproszczonego, przestrzegał porządku prawnego i nie popełnił przestępstwa.

18 Mężczyzna, w wieku 31 lat, stanu wolnego, o wykształceniu podstawowym, pracujący dorywczo, o dochodzie poniżej minimalnego, posiadający dwoje małoletnich dzieci, karany uprzednio wyrokiem nakazowym za przestępstwo z art. 178a § 2 kk na grzywnę z orzeczeniem środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 2 lat, został oskarżony o popełnienie czynu z art. 178a § 1 kk (1,55 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu), a we wniosku o skazanie go bez rozprawy wskazano uzgodnioną (w protokole przesłuchania) karę w wymiarze 7 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 2 lata oraz orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 3 lat. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). Sprawca ten jednakże w okresie próby popełnił ponownie przestępstwo z art. 178a § 2 kk (w zw. z art. 244 kk). Został za nie skazany, w trybie dobrowolnego poddania się karze, na grzywnę w wysokości 800 zł wraz z orzeczeniem zakazu prowadzenia pojazdów na okres 4 lat. Sąd zarządził wykonanie kary.

19. Kobieta, w wieku 21 lat, stanu wolnego, o wykształceniu podstawowym, pracująca dorywczo, osiągająca wynagrodzenie poniżej płacy minimalnej, bezdzietna, niekarana, została oskarżona o popełnienie czynu z art. 278 § 1 kk (kradzież z drogerii artykułów kosmetycznych o wartości 340 zł), a we wniosku o skazanie jej bez rozprawy wskazano uzgodnioną (w protokole przesłuchania) karę w wymiarze 7 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata, grzywnę 200 zł i dozór kuratora w okresie próby. Taki też zapadł wyrok (prawomocny w I instancji). Sprawczyni ta jednakże w okresie próby popełniła ponownie dwa przestępstwa z art. 278 § 1 kk (drobne kradzieże sklepowe). Została za nie skazana, w trybie dobrowolnego poddania się karze, na łączną karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym

zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 5 lat i grzywnę w wysokości 1.800 zł. W rezultacie sąd zarządził wykonanie pierwotnej kary 7 miesięcy pozbawienia wolności (która została w całości odbyta).

Podsumowanie

Badaniu poddana została kwestia stosowania w praktyce organów wymiaru sprawiedliwości tego aspektu porozumień procesowych, który dotyczy zakresu skazania (bez rozprawy) i wyrokowania na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Badanie przeprowadzono na losowo dobranej grupie 215 oskarżonych (i prawomocnie skazanych) w 2006 r., w co dziesiątym sądzie rejonowym w kraju.

Przeprowadzona analiza przekroju czynów zabronionych wskazuje, że najlichniesza kategoria przestępstw, objętych zakresem instytucji skazanie bez rozprawy, dotyczyła przestępstw przeciwko mieniu (mniej więcej co trzecie). W kolejności wystąpiły występki przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (trochę poniżej jednej trzeciej). Sporą grupę przestępstw stanowiły występki przeciwko rodzinie i opiece (znęcanie i niealimentacja), których udział można określić na mniej więcej co dziesiąty czyn.

Zdecydowaną większość, bo aż dwie trzecie ubiegających się o zastosowanie względem nich tej instytucji konsensualnej, stanowili niekarani dotychczas sprawcy. Co najmniej dwukrotnie karanych wystąpiło tylko niecałe 15 % ogółu, zaś w co piątym przypadku ujawniono sprawców karanych jednokrotnie. W warunkach recydywy podstawowej znalazł się 1 % sprawców.

Analiza rodzajów czynów zarzucanych oskarżonym prowadzi do wniosku, że nie dochodziło do „naciągania” kwalifikacji prawnej, a postawione podejrzanym zarzuty odzwierciedlały stan faktyczny wynikający z poszczególnych spraw. Tym samym praktyka pozostaje w tej kwestii w zgodności ze stanowiskiem panującym w polskim piśmiennictwie, że przedmiotem porozumienia nie może być kwalifikacja prawna czynu ani liczba stawianych oskarżonemu zarzutów.

Sądy wymierzały kary pozbawienia wolności w rozpiętości od 2 miesięcy do 2 lat, z przewagą kar krótkoterminowych, w wymiarze od 2 do 6 miesięcy, w stosunku do co trzeciego badanego. Stosunkowo często, bo w stosunku do co czwartego oskarżonego, orzekano także karę 1 roku pozbawienia wolności. Natomiast

stosowane jednocześnie warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności najczęściej ustalane było na okres próby wynoszący 3 lata – w stosunku do niemal połowy oskarżonych.⁴⁸

Stosując warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności sąd w stosunku do co czwartego oskarżonego orzekł dozór kuratora.

Zawieszając warunkowo wykonanie kary sąd orzekł o niektórych obowiązkach wymienionych w przepisie art. 72 § 1 kk w stosunku do niemalże co piątego oskarżonego.

W żadnej ze spraw nie odnotowano, aby porzeczano wyłącznie na orzeczeniu środka karnego (art. 343 § 1 *in fine* i § 2 pkt 3 kpk).

Jeżeli zaś chodzi o przekrój najczęściej orzekanych poszczególnych środków karnych, to należy zauważyć, że świadczenie pieniężne orzekano w trzech czwartych wypadków w wysokości od 50 zł do 300 zł, natomiast zakaz prowadzenia pojazdów – w stosunku do niemal co czwartego oskarżonego.

Taki rozkład środków karnych jest wynikiem rodzajowej dyslokacji występów, głównie polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości, które to czyny determinują wszelkie wskaźniki rodzimej przestępczości, stanowiąc znaczną liczbę w ogólnych statystykach dotyczących przekroju skazań.

Odnotowano tylko jeden przypadek warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności na podstawie art. 343 § 2 pkt 2 kpk, a poza tym nie orzekano ani nadzwyczajnego złagodzenia kary, ani nie odstąpiono od kary.

Ponadto badanie wykazało, że w niemal co dziesiątej ze spraw oskarżony korzystał z pomocy obrońcy, aż do wydania wyroku.

Przeprowadzone badanie ujawniło, że w czasie orzekania sąd zawsze i w każdym przypadku dysponował aktualnymi danymi o karalności oskarżonego, a także danymi

⁴⁸ Orzeczenie bezwzględnej kary pozbawienia wolności jest zawsze, z istoty rzeczy, surowsze od orzeczenia tej kary, w takim samym wymiarze, ale z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, niezależnie od tego, czy i jakie wobec sprawcy orzeczono środki probacyjne; postanowienie SN z dnia 28 maja 2002 r., III KKN 382/99, LEX nr 53903.

osobopoznawczymi zebranymi w trybie art. 213 § 1 kpk. Natomiast w około połowie przypadków, w których podejrzany był już uprzednio prawomocnie skazany, w aktach sprawy zabrakło odpisów wyroków lub danych dotyczących odbycia kary. W ten sposób nie był realizowany wymóg wynikający z treści przepisu art. 213 § 2 kpk – nie miało to jednak wpływu dla trafnego ustalenia powrotności do przestępstwa określonej w art. 64 kk.

Badanie pozwoliło zatem na udzielenie twierdzącej odpowiedzi na pytanie o fakt posiadania przez sąd w czasie orzekania aktualnych informacji o osobie oskarżonego, pozwalających na postawienie prognozy kryminologicznej. Badanie osoby oskarżonego, w kontekście zebrania o nim stosownych danych, miało miejsce niemal w każdym przypadku (w ponad 90 %), a w nielicznych sytuacjach, w których zaniechano zebrania danych z art. 213 § 1 kpk, niezbędne informacje zostały pozyskane w wyniku przeprowadzonych badań psychiatrycznych (opinie takie uzyskano w stosunku do ok. 8 % podejrzanych).

Zawieszając warunkowo wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności, w okresie próby zwykle regularnie kontrolowano sposób postępowania skazanego. Odbywało się to przy wykorzystaniu wywiadów kuratorskich i informacji pochodzących od organów Policji oraz łączyło z uzyskiwaniem informacji o karalności z rejestru skazanych.

W okresie próby ponowne wejście przez skazanego w konflikt z prawem zakończony ponownym skazaniem odnotowano w 15 % przypadków w stosunku do ogółu skazanych przy zastosowaniu art. 335 kpk.

Co jednakże napawa optymizmem, to fakt, że tylko stosunkowo nieznaczny odsetek dotyczy sytuacji, w których względ na pozytywną prognozę kryminologiczną pozostawia wątpliwości co do realizacji, w ramach procesowego oddziaływania na sprawcę, przesłanki osiągnięcia celów postępowania karnego (zwłaszcza tej określonej w art. 2 § 1 pkt 2 kpk).

W każdym wypadku wniosek o skazanie sporządzony i skierowany do sądu przez prokuratora odpowiadał warunkom określonym w art. 335 kpk. Jednakże, pomimo jednoznacznego brzmienia treści art. 335 § 1 kpk *in principio*, mniej więcej w połowie przypadków wniosek o skazanie bez rozprawy został sporządzony w formie

odrębnego pisma (jak było do 1 lipca 2003 r.), a nie „umieszczony w akcie oskarżenia”.

Natomiast proces dochodzenia do zawarcia konsensu między podejrzanym a organem ścigania dokumentowany był w ten sposób, że stanowisko podejrzanego odnotowane zostało w 60 % przypadków w notatce urzędowej (albo stypizowanym oświadczeniu), zaś w pozostałym zakresie (40 %) stanowisko podejrzanego odzwierciedlał zapis w protokole przesłuchania go w takim charakterze. Pokrzywdzony nie brał udziału w zawierającym na etapie postępowania przygotowawczego porozumieniu (formalnie jest to zgodne z regulacją procesową).

W każdym badanym przypadku wyrok był zgodny ze złożonym wnioskiem. Tylko w ok. 5 % sytuacji doszło do modyfikacji porozumienia podczas posiedzenia sądu.

Jedynie 1 % orzeczeń zapadłych w wyniku zawartego porozumienia został zakwestionowany w dalszym toku postępowania odwoławczego (choć w rezultacie żadna z apelacji prokuratora nie wywołała skutku w postaci uchylecia wyroku, a jedynie doszło do formalnej jego zmiany, zgodnej z żądaniem skarżącego).

W kontekście przeprowadzonego badania ponownie należy zauważyć, że zdecydowana większość oskarżonych nie była uprzednio karana i odpowiadała z wolnej stopy, a tylko nieznaczny odsetek stanowili recydywiści i osoby pozbawione wolności. Wskazać należy, że wprowadzenie przepisów nie wyłącza stosowania przedmiotowej instytucji wobec recydywisty, lecz z reguły popełnienie czynu w warunkach powrotu do przestępstwa ma negatywny wpływ na ocenę postawy sprawcy, jako przesłanki skazania bez rozprawy. Można zatem wysnuć wniosek, że to jednak osoby niekarane mogą częściej liczyć na dobrodziejstwo zastosowania wobec nich instytucji skazania bez rozprawy.⁴⁹

Ponadto zaprezentowany wyżej przegląd uzgodnionych, a następnie wymierzonych kar i środków karnych prowadzi do wniosku, że osoba co do której zastosowanie ma instytucja skazania bez rozprawy – z niewielkimi wyjątkami – korzysta z liberalizacji karania.

Nie jest już jednak takie pewne, czy owa liberalizacja ma charakter znaczny.

Zarysowuje się kwestia, czy kary pozbawienia wolności orzekane z warunkowym zawieszeniem ich wykonania nie są w rezultacie bardziej surowe niż te orzekane bezwzględnie, a w konsekwencji czy konsensualizm procesowy z art. 335 kpk nie prowadzi do zwiększenia liczby skazanych odbywających długoterminowe kary pozbawienia wolności.

Przeprowadzone badanie pokazuje, że jedynie w niewielkiej liczbie przypadków faktycznie uzgadniany w postępowaniu przygotowawczym kształt przyszłego wyroku może być surowszy, niż orzeczenie zapadłe po przeprowadzeniu rozprawy głównej.⁵⁰

Przeciętny czas rozpoznania sprawy, od momentu skierowania jej do sądu z aktem oskarżenia do momentu wydania wyroku na (z reguły pierwszym) posiedzeniu wyniósł 37 dni. W skrajnych, pojedynczych przypadkach był to czasookres wynoszący minimum 10 dni, a maksimum niemal 9 miesięcy. Taki rozkład świadczy o istotnym wpływie instytucji skazania bez przeprowadzenia rozprawy na rozstrzygnięcie sprawy i sprawnym wydaniu orzeczenia, tym samym realizując postulaty wypływające z zasady szybkości postępowania.⁵¹

O szybkości procesowania w badanym trybie świadczą również ogólnokrajowe dane liczbowe.

⁴⁹ Tak też A. Ważny [w] M. Jankowski, A. Ważny, Instytucja..., op. cit., s. 122.

⁵⁰ Por. też badanie M. Jankowskiego, Wpływ stosowania instytucji z art. 335 i 387 k.p.k. na wymiar kary, [w] Stosowanie prawa. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, pod red. A. Siemaszki, Warszawa 2011, s. 547 i n. Autor badania przeprowadzonego w oparciu o wylosowane akta 244 spraw z art. 157 § 1, 207 § 1 i 278 § 1 kk zauważa, że ogólnie, rozpoznawanie spraw karnych w trybie art. 335, art. 387 kpk albo bez zastosowania tych artykułów nie wpływa na stopień surowości karania, a pewną, względnie większą surowość w wypadku trybów z art. 335 i 387 kpk rozpatrywanych łącznie, można pominąć z uwagi na znikomość tej różnicy.

⁵¹ Wniosek ten jest zbieżny i potwierdza wyniki badania aktowego przeprowadzonego w IWS w 2005 r., por. A. Ważny [w] M. Jankowski, A. Ważny, Instytucja..., op. cit., s. 131.

Tabela 3. Liczba spraw załatwionych w trybie art. 335 kpk i zarejestrowanych w rep. K do wszystkich spraw osądzonych w danym roku w sądach rejonowych.⁵²

Rok	Ogółem załatwionych spraw z rep. K*	Orzeczenia sądu na posiedzeniu lub rozprawie na podstawie art. 335 kpk**
2006	524 765	185 945
2007	531 482	153 847
2008	489 537	162 593
2009	547 481	176 391
2010	475 347	182 415

* Sprawozdanie MS-S5r, dział 1.1.2, wiersz 01 (struktura załatwień spraw z rep. K - ogółem).

** Sprawozdanie MS-S5r, dział 1.1.b, wiersz 02 i 03 (na rozprawie – dane występują jedynie dla roku 2006 – 54 sprawy), kolumna 02.

Jak wynika z przedstawionych danych liczbowych, w okresie ostatniego pięciolecia, stosunek spraw karnych zakończonych z wykorzystaniem instytucji skazania bez rozprawy do ogółem załatwionych kształtuje się na poziomie co trzeciego skazania, a w minionym roku nawet przewyższył taką wartość.

W oparciu zatem o powyższe wnioski można wysnuć tezę, że – uogólniając – instytucja skazania bez przeprowadzenia rozprawy cieszy się dużym zainteresowaniem uczestników procesu, będąc w miarę prawidłowo stosowana.

Pomimo tego, w ostatnim czasie ponownie podjęto próbę nowelizacji przepisów dotyczących porozumień procesowych, w tym instytucji skazania bez przeprowadzenia rozprawy głównej.⁵³

Jak wskazuje się w uzasadnieniu do założeń, „propozycje Komisji Kodyfikacyjnej w tym zakresie stanowią realizację powszechnie formułowanego

⁵² Opracowanie własne na podstawie danych z Wydziału Statystyki Departamentu Organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości.

⁵³ Zob. założenia Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego z 2011 r. do projektu zmian w ustawie karnej procesowej, opublikowane na stronie www.ms.gov.pl (s. 8 i n.).

postulatu o rozszerzenie zakresu wykorzystania instytucji procesowych, które wprowadzone do systemu wraz z nowym kodeksem w 1998 r., a następnie istotnie zmodyfikowane nowelą z dnia 10 stycznia 2003 r. (Dz.U. Nr 17, poz. 155), przyczyniły się w istotny sposób do zwiększenia efektywności postępowania, bez szkody dla realizacji gwarancji procesowych oskarżonego i pokrzywdzonego. Uznając zasadność wspomnianych postulatów Komisja Kodyfikacyjna uznała za możliwe nie tylko rozszerzenie zakresu zastosowania instytucji wniosku o skazanie bez rozprawy i tzw. wniosku o dobrowolne poddanie się karze, ale także odformalizowanie postępowania w przedmiocie obydwu wniosków. Proponuje się rozszerzenie instytucji wniosku o skazanie bez rozprawy na wszystkie występki (art. 335 kpk).”

Należy zauważyć, że w niedalekiej przeszłości podobna propozycja poszerzenia zakresu przedmiotowego instytucji konsensualnych spotkała się z dość krytycznym przyjęciem.⁵⁴ Ewentualne dalsze rozszerzanie zakresu obu instytucji porozumień procesowych również budzi wątpliwości podobnej natury.⁵⁵ Zauważyć bowiem ponownie należy, że na przestrzeni kilku lat obowiązywania zakres tych regulacji uległ istotnemu poszerzeniu. Z pewnością wpłynęła na to skuteczność stosowania porozumień karnoprosesowych w praktyce.

Niemniej uzasadnianie poszerzenia zakresu art. 335 i art. 387 kpk nie może wynikać jedynie z nadrzędnej potrzeby dalszej akcentacji pragmatyzmu procesowego w projektowanych zmianach, nie mających charakteru modelowego. Nie można bowiem stracić z pola widzenia celów postępowania, określonych w art. 2 kpk, przy istniejącej nadrzędnej zasadzie prawdy materialnej. „Osiągnięcie celów postępowania” jest jedną z przesłanek, której zaistnienie prowadzi do możliwości skorzystania z instytucji określonych w art. 335 i 387 kpk. Osiągnięcie tych celów –

⁵⁴ Por. projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia oraz ustawy o kuratorach sądowych, Sejm V kadencji, druk sejmowy nr 2177. W projekcie tym m.in. zaproponowano rozszerzenie zakresu stosowania skazania bez rozprawy do (wszystkich) występków zagrożonych karą nieprzekraczającą 12 lat pozbawienia wolności, a dobrowolnego poddania się karze do przestępstw, których górna granica ustawowego zagrożenia nie jest wyższa niż 15 lat. Podczas prac w resorcie sprawiedliwości w 2007 r. nad rządowym projektem nowelizacji kodeksu postępowania karnego rozważano nawet poszerzenie zakresu art. 335 kpk – na wszystkie występki, a art. 387 kpk – także na zbrodnie, co spotkało się z krytyką m. in. ze strony ówczesnej Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego i Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów.

⁵⁵ Por. A. Ważny, Co dalej z porozumieniami... [w] Ocena funkcjonowania..., op. cit., s. 354 i n.

w wypadku skróconego procedowania – możliwe jest w sprawach o umiarkowanym stopniu społecznej szkodliwości. Poza tym w ramach procesu karnego funkcjonuje kilka instytucji, których celem jest szybkie ukaranie sprawcy (ograniczenie postępowania dowodowego – art. 388 kpk, tryb przyspieszony – rozdział 54a kpk,⁵⁶ postępowanie nakazowe – rozdział 53 kpk, instytucja mediacji – art. 23a kpk).

Dlatego z dużą ostrożnością należy podejść do każdej propozycji kolejnego poszerzenia zakresu instytucji konsensualnych, stanowiących wyjątek od zasady bezpośredniości.

⁵⁶ Rozdział 54a dodany przez art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 226, poz. 1648), z dniem 12 marca 2007 r.

Załącznik nr 1.

Próba losowa sądów rejonowych do badania akt dotyczących przestępstw z uwzględnieniem art. 335 kpk (wg stanu na 1 marca 2011 r.).

1. Operat losowania stanowił wykaz 320 sądów rejonowych.
2. Liczebność próby 10% sądów rejonowych, czyli 32.
3. Zastosowano schemat losowania systematycznego. Interwał losowania 10 (320/10). Jednostka początkowa = 4.

Lista wylosowanych sądów:

1. Grajewo
2. Mrągowo
3. Inowrocław
4. Szczytno
5. Sopot
6. Brodnica
7. Włocławek
8. Racibórz
9. Dąbrowa Górnicza
10. Busko Zdrój
11. Starachowice
12. Olkusz
13. Zakopane
14. Lublin –Wschód
15. Przysucha
16. Hrubieszów
17. Ostrzeszów
18. Zgierz
19. Zduńska Wola
20. Poznań Nowe Miasto i Wilda
21. Złotów
22. Żagań
23. Przeworsk
24. Stalowa Wola
25. Koszalin
26. Myślibórz
27. Ciechanów
28. Warszawa Mokotów
29. Wołomin
30. Lubin
31. Strzelce Opolskie
32. Środa Śląska